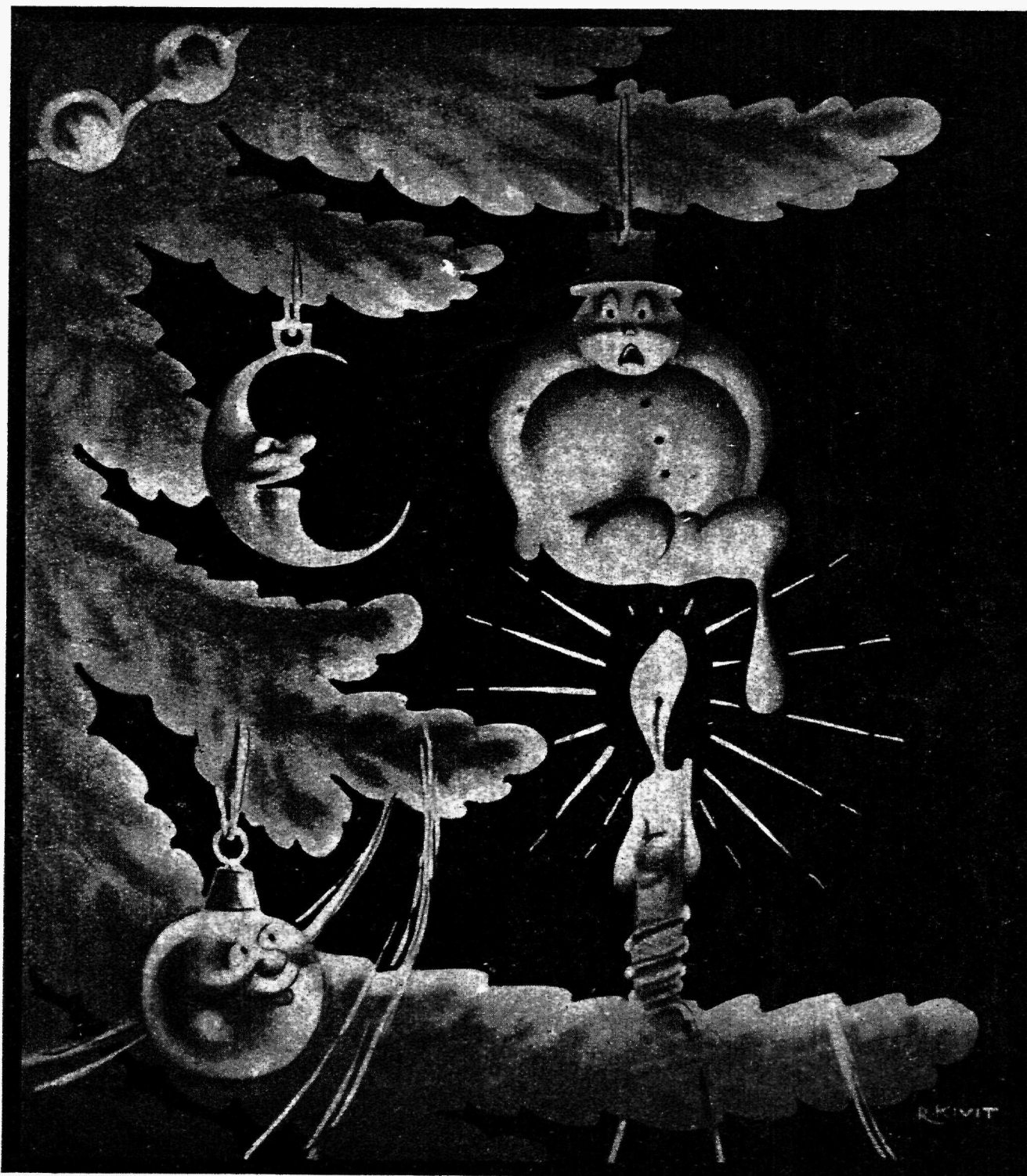

ODAMEES

NR. 5 (38) / 1928

V AASTAKÄIK

Jõulualbum 1928

JÕGEVA ÜHISPANK

Jõgeva alevis, Jõgeva Majand.-Ühisuse majas
Äritunnid kell 10–12. ————— Telefon nr. 45.

VÕTAB

raha hoiule ja maksab hoiusummade päält ajakohast protsenti.

ANNAB

laenusid oma liikmetele mitmesuguste kindlustuste vastu ja toimetas igasugu panga operatsioone.

Panga juures asub Eesti Kindlustuse Seltsi agentuur, kus vastu võetakse

**igasugu tule- ja murdvarguse- vastu
kindlustust ja elukindlustust**

Pildileht „Odamees“

on oma huvitava ja mitmekesise ja väärtusliku sisu tõttu saand loetavamaks ja armastatavamaks ajakirjaks Eestis. Et vahepeäl ajakirja „Odamehe“ ilmumine mitmesugustel põhjustel katkestatud oli, ja meie lugejaskonnal vääriline ajakiri puudus, moodustus ajakirja sõpradest kogu ajakirja „Odamehe“ edaspidiseks väljaandmiseks.

1928. a. pääle ilmub ajakiri „Odamees“ uuel väljaandel, kuid endisel toimetusel, jätkates omi laiemas lugejaskonnas tõsist hindamist leidnud traditsioone.

Meie kaastöölise ringkond on suurem ja mitmekesisem kui ühelgi teisel ajakirjal Eestis. Selle tõttu on meil võimalik oma lugejaile anda seda kõige paremat.

Sisult muutub ajakiri võimalikult elavamaks ja mitmekesisemaks. Avame uusi osakonde, millisenä juba esineb „Isikuloolisi anekdoote“.

Erilist rõhku tahame panna pildirohkusele, milleks oleme kokkuleppeid sõlmind väljamaa ajakirjadega.

1929. a. ilmub „Odamehes“ Mayne Reid'i suur, põnev romaan „Lendav Hollandlane“. Sama autori romaani „Päata ratsaniku“ järele, mis varem meie ajakirjas ilmund, võivad lugejad juba aimata meie uue romaani ülipõnevust.

„Odamehe“ tellimishind on 1929. aastal

$\frac{1}{1}$ aastas (10 nrt) — 5 kr.

$\frac{1}{2}$ aastas (5 „) — 2 kr. 50 s.

Üksiku numbri hind 50 snt.

Tellimise aadress: Tartu, Ajakiri „Odamees“ postk. 51.

Tellimisi võtavad ühtlasi vastu kõik Eesti Vabariigi postkontorid ja suuremad raamatukauplused.

Kolmas Tartu Laenu- & Hoiu-Ühisus

Tartus, Suurturg nr. 8 — Tel. nr. 99

Avatud igal äripäeval kella 10—2

Ühisus on asutatud 1913. aastal ja kuulub vanemate Eesti ühistegeliste rahaasutuste hulka.

Ühisus võtab raha hoiule

kuude, päevade ja mitmesuguste tähtaegade pääle; soovi pääle kuldkrooni alusel.

∴ Hoiusummade eest maksetakse ajakohaselt kõrgendatud protsenti. ∴

Ühisus annab laenusid

obligatsioonide, väärtpaberite ja vekslite kindlustusel ja käemeeste vastutusel.

Ühisus võtab veokirjade, vekslite ja tšekkide järele rahanõudmisi oma pääle ja saadab raha igasse kodumaa linna, alevisse ja kohta, kus ühistegelised asutused asuvad.

Toimetab kõiki pangaoperatsioone

* Kõik teadlikud tarvitavad meie vabriku kaupu! *

PARIMAD EESTIS ON:

siidi, floor, villased ja puuvillased

S U K A D,

siidi, villane ja puuvillane

TRIKOO-PESU,

klöppel-vene proderii ja gipüür

PESUPITSID,

siidi, floor sokid ja laste sukad,

SUPLEMISE ja VÕIMLEMISE TRIKOOD.

Oskar Kilgas *Trikoo-, pitsi ja sukavabrik*
Prii tän. 3. Tallinn. Kõnetr. 2-23.

Koolid, õpetajad, kasvatus- ja haridustegelased, omavalitsused, raamatukogud, avalikud tegelased — teile on möödapääsematult tarvilik koguteos „Tartu“.

Teie eneste, õppiva noorsoo, lugejas- ja kodanikkonna huvides!

KOGUTEOS TARTU

ilmus Tartu linna-uurimise toimkonna korraldusel ja toimetusel

Tartu linna väljaandena

kaustas 27×18 sm., sisaldades 728+XII lhk. eestikeelset osa, 78 lhk. prantsuskeelset resümeed ja plaanide, kaartide ning tabelite erivihu, koosnedes kolmest eriraamatust. Koguteos sisaldab 8 iseseisvat plaani ja kaarti, 49 plani- ja kartogrammi ja ligi 200 pilti ning dia- tono- ja aritmo-kartogrammi.

Müügil on „Koguteos Tartu“ kõigis kodumaa suuremais raamatukaupluses ja kirjanduse ladudes.

Maaraamatukogudele ja -õpetajatele 10 %-line hinnaalandus.

Kindlapalgalisile isikuile on teenistusasutise, ettevõtte või mõne maksuvõimelise organisatsiooni vastutusel ettenähtud ostusoodustus 4-kuulise järeelmaksuga.

Pääladu asub Tartus, Linna statistikabüroo juures, Gildi tän. 8, tel. 10-66.

Saatekulud võtab pääladu tellimisraha ettesaamisel oma kanda.

Hind: kr. 16.50 nahk-kalingurköites, kr. 16.00 kalingurköites ja kr 14.00 brosheeritult.

Arvustajate arvamised koguteosest:

A. J(ürgenstein). — („Post.“ nr. 306/307 — 10./11. XI. 27. a.)

„Tartu linnale jääb selle suure teadusliku töö väljaandmisega teene linnauurimise alal midagi korda saatnud olla, millele tervel Balti riikide piirkonnal väärilist ei ole kõrvale seada.“

Riigikohtu esimees K. Parts. — (Kiri Tartu linnavalitsusele 13. I. 28. a.)

„Teos pakub ääretut huvi mitte ükski meile kohalistele kaastegelastele, vaid ka kaugemal olijatele, kellele meie maaga poliitiliselt või teadusliselt tegemist on, tulevastele põlvetele kuidas ka ajad ei muutuks.“

J. Kents. — („Vaba Maa“ nr. 300. — 22. XII. 27. a.)

„Raamat peaks tingimata teed leidma koolide- ja rahvaraamatukogudesse. Eriti tuleb selle raamatu tähtsust koolide suhtes alla kriipsutada.“

Rektor prof. H. Koppel. — („Post.“ 4. XII. 27. a. nr. 330).

„Võib ütelda, et ilma selle raamatuta läbi ei saa keegi, kellel tegelikult linna elust ja asjaajamisest osa tuleb võtta, olgu ta majaperemees, ärimees ehk koolimees, arst, advokaat või muu avalikust elust huvitatud tegelane.“

Õpet. geograaf E. Markus. — („Kaja“ nr. 288, — 9. XII. 27. a.)

„Eriti vajalik on ta koolidele. Koduloo õpetajad leiavad temast materjali igasugustele teemidele, ajaloo esindajad loevad mõnuga arenemislugu, maadeteadlased saavad andmeid geograafiliste küsimuste kohta.“

Prof. A. M. Tallgren, Helsingi ülikoolis. — (Kiri Tartu linnavalitsusele 3. I. 28. a.)

„Teos on Tartu linnale väga suureks auks: ma kahtlen, kas ülepää on palju seesuguseid mitmekülgseid täitsa objektiivseid ülevaateid teistest linnadest. Meil Soomes küll ei ole.“

Koguteose geograafilise osa kohta kirjutatakse:

Prof. Sten de Geer, — Stokholmi ülikooli geograafia professor.

„See on suur ja täpne teos, mida me lähemal ajal kasutada tahame õppetöös siinses geograafia instituudis.“

Prof. Jean Brunhes. — College de France'i geogr. professor Pariisis.

„See on ilusamaid, täpsemaid ja tusedaimaid töid linnageograafia alal, mis on senini ilmund.“

ODAMEES

Tulge minu juurde kõik kes te vaevatud ja koormatud olete

„Odamehele“ kirjutand J. Järve

*Vaata ma kuulutan
teile suurt rõõmu . . .*

Ingel kuulutas rõõmusõnumi karjastele Pet-
lema väljal: teile on Õnnistegija sündind!
Karjased kuulevad imelist lauluviit, inim-
soo igivana igatsust õnne ja rahu järele.
Näevad valgust, mida teised ei näe. Seda
valgust ei näe ega kuule seda lauluhäält selle
aja võimukandjad ega targad . . . vaid ai-

nult lihtsad karjased, kes lõdisevad külma
käes väljas talveööl.

Ja see, kes sündis, ei tule maailma ku-
ningakojas. Oleks sündind keiser Augustu-
sel poeg, siis oleks sellest kuulnud üle
Rooma riigi rajade, ilutuled oleks põlend va-
nas Rooma linnas, käskjalad oleksid kannud
rõõmusõnumi iga ilmakaare poole suure ru-
tuga laiali. Terves ilmariigis oleks pühitse-

Tulge minu juurde kõik kes . . .
Prof. J Köhleri maal Tallinna Kaarli kirikus

tud suurimat püha. Nõnda oleks olnud maise kuningapoja sünd.

Teisiti tuleb ilma Jumala Poeg.

Kaks inimest rändavad talveteed. Keisri käsul tõttavad nad oma vanemate linna. Nad sammuvad väsinult Petlema linnakese tänavale, koputavad uksele siin ja sääl. Avanebki mõnel pool uks, kuid suletakse kohe, kui nähakse, et koputajad on ainult vaesed inimesed. Uks lüüakse

kinni ja nad astuvad edasi. Kuskil ei ole neil ruumi inimeste juures. Ruumi on ainult laudas, kus sünnibki Jumala Poeg. Sõimest kätki kohal seisab märk, mis saadab teda elupäevad: talle ei ole ruumi. „Lindudel on pesad ja rebastel on augud, aga Inimese Pojal ei ole kohta, kuhu panna oma pää.“ Selle märgi all möödub ta elu. Nii on tõe ja armastuse sünd, nii on nende saatatus. Nad koputavad asjata majaustele, ent uks lüüakse kinni inimeste majades; nad kõnnivad linnauulitsail ja külatänavail ja ootavad asjata sissepääsu, sinna kus elavad inimlapsed. Tõde peab raputama tolmu jalgelt ja armastus kepi kätte võtma, et tõtata eemale inimestest . . . neile ei ole ruumi . . .

* * *

Aga maailm pidi sõime juurde tulema. Lauta on pidand astuma kuningad kullaga tikitud riideis ja kuningannad siidikingis. Sääl pidid saama kokku ja õppima tundma üksteist vägev ja jõuetu, rikas ja vaene, tark ja nõder. Kitsaks jäävad laudaruumid kõigile, kes sinna tulevad. Mõnigi kuningas on

pidand ukse taga ootama, nõnda kui need kaks Petlema majade uste taga. Sõime juurde on tulnud miljonid, tulevad veelgi. Mis imeline võib neid sinna toob?

Sõimes on sündind armastus, mis ei väsi. See armastus loodab, kannatab, usub. Ta vabandab kõik, ta ei ole kade, ei suurusta. See armastus on rõõmus rõõmsatega ja nutab nutjatega. Ta ei jäta sind maha ei

Kristus ja Magdaleena
Soome kunstniku A. Edelfelti maal

hädas, vaevas, mures ega leinas. Palju sõpru võib meil olla, ustavaid ja truid. Need sõbrad otsivad meid üles õnnes ja ei taha jätta maha nii kaua kuni oleme kasulikud neile. Ühes õnnega ja hääolekuga kaob sõprus. Sõprus põgeneb vaevatute ja koormatute eest, sest mis kasu on tal neist! Aga üks sõber on jäänd inimesele ometi, — Jõululaps, kes säravil silmil kutsub kõiki, kelle elu hällist hauani on olnud alaline kutsumine: tulge minu juurde . . . tulge kõik . . . tulge. Kõige päält teie, kes te vaevatud ja koormatud olete! Rõõmsatele on kutsujaid, on sõpru. Vaevatuile ja koormatuile on üksainus sõber, kes jääb ustavaks lõpuni.

* * *

See ei ole üksinda puudus ja viletsus, mis rõhub inimest ja suurt osa inimkonnast. Vaimline vaesus, hingenälg vaevas inimkonda kahetuhanda aasta eest rohkem, kui kunagi enne. Ja seda kõik teaduse ja kunsti kõrge tasapinna kiuste! Sokrates, Plato, Aristoteles, Seneca j. t. olid annud maailmale oma parema; Homer, Ovidius j. t. olid laulnud oma laulud; Fydus lõpetand oma kujud;

Jaan Tõnisson

kuuekümne aastane, 22. XII. 1868 — 22. XII. 1928

„Odamehele“ kirjutand R. Kangro-Pool

Meie suurim rahvamees Jaan Tõnisson pühitseb k. a. 22. detsembril oma kuuekümnendat sünnipäeva. Võime olla kõige mitmesugusemate vaadetega inimesed mitmest sugupõlvest ja vahelgi teisiti mõelda kui jubilaar, kuid vist keegi ei saa keelduda tunnistamast, et Jaan Tõnisson on meie rahva lühikeses arenemisloos sarnaseks kujuk, missugused sünnivad harva ja missuguseid ei loo parteide vehklemisõda ei hariduselu ega

riigipoliitika malelaual.

Tõnisson oma aatelise meelega ja gigandi energiaga on seisnud kui sammas Eesti väikese aga hoogsa elu keerises. Tema kogu ümber keereldes on nii ta sõbrad kui vastased hakand end poliitika alal meestena tundma. Paendumatu ja järelejätmatu oma tõekspidamistes — nii on mõistetav kooskõla selle mehe väliskujulise majesteetlikkusega. Ta on sümboliks sellele natukesele rahvuslikusele ja mehe-meelele, mis meie rahvamasside ilmetuse on kasvatanud rahvuslikuks iseteadvuseks.

Meil ei olnudki rahvast, ei olnud seltskonda, kui Tõnisson sellest tulisõnul tarviliseks pidas kõnelda. Tõnisson on meie natsiooni kasvatamiseks oma isikuga üksi enam teind, kui teisi kihelkondade viisi kokku. Ei ole meie elu pea ühelgi alal olnud ettevõtet, mille algatamiseks poleks ta vaimustustuld viskand. Kui meie inimeste juures aateline mõtlemine, rahvamajanduse algidulised aimdused ja kultuuri mõisted olid vesised ja tumedad nagu soo, siis tuli

Jaan Tõnisson ja löi lõkkele sääli tule. Kuidas pärast vaieldi, kuidas pärast asju kujundati, kuidas hiljem mõndagi päris teisiti pidi tegema, selle vastu ei saagi vaielda, kuid mees on jäänd meheks omal kohal.

Meie rahva iseseisvuspäevil on demokraatia kõrge aatelise lipu all soperdades ja kombineerides palju mehi end pinnale tõstnud, ilma et meie teaks, kust see mees tuli või kuhu ta läheb. Rahvusliku iseseisvuse mõtet on segastes tuultes keerutajad tarvitanud nii, nagu oleks ka nemad mehed. Tõnissoni inimeste mõistmatust ja usaldamistki kasutades on paljud tühised inimesed võind end näiliste meestena maksma panna. Riik ja rahvas tuuakse sarnaste poolt ohvriks eneste seisukorra väikeinimlikkuse upitamiseks, aga Jaan Tõnissoni kuju jääb ka tema vaenlaste keskel monumendiks, mille poole need imestades ja kadestades piiluvad. Alati mitte põhimõtete sisu pärast, vaid et Tõnisson oli mees oma töös.

Ilmavaated kujunevad küpsekssaamise päevil ja raske on neid muuta. Jaan Tõnisson on energialt jäänd meheks, kes ka oma vanaea juubelpäevil võib noorpõlvega edukalt võistelda. Kultuurelu arenemine on vaimlise loomingu, keele, kultuuri ideede mõttes vajaliselt mitmeti kaugemale kasvand, kui need olid jubilaari küpsemispäevil. Tõnisson on neis küsimusis oma muiduse liberaalsuse kõrval osutund vägagi konservatiivseks. Ahastuseni arusamatuks on tõusnud viimase 20. a. kestel võitlus vaimlikultuurilistel aladel Jaan Tõnissoni mõjuvõimu ja kultuuri paratamatu arenemise vahel. See on viga, mille pärast Tõnisson on kaotanud oma vägedest terved leegionid tänapäevase vaimliselt tugevaid ja rahvuslikult ärksaid mehi. Tõnisson ei olnud nõus „moodsa“ kultuuriga, kuid ei märkandki kuidas tegelikult, nagu keeles, ise järele tuli. Oli kuri, aga kasvas järele. Noorpõlv, mõtle oma väikeinimlikkude pisukeste sahkerdamiste pääle, siis mõistad, kuidas ka gigandil võivad olla nõrkused! (V. järgm. lhk.)

Aleksander Suur ja Caesar näidand, mida võivad saata korda riikline tarkus ja sõjakunst; rooma Pantheonid olid toodud kokku rahvaste jumalad.

Aga ometi puudus midagi.

Millegi järele igatses maailm.

Kõrgema elumõtte järele sirutas inimene välja oma abitud käed.

Tormisel merel heitles inimkonna laev, sihita, lainete võimuses.

Pääsemise järele kisendas uppuv inimene.

Vilkuvat tulehelki otsis silm.

Hingetühjusest, elusitusest vaevatud ja koormatud oli maailm.

Nagu ilusam inglitekoori viis kõlas hüüe: Lunastaja on tulnud!

Temaga algab uus elu. Armastage Jumalat, armastage ligemist! Ainus on käsk: armastuse käsk. Elu on see, mis surres ei kao. Elumõte on: täita ülesannet, mis Tema poolt sulle antud, olla ühenduses, osasamis sellega, kes on Igavene. Tema juures on ruumi kõigile, Tema kutsub ka neid, kes on vaevatud ja koormatud . . .

Jubilaar on tugevaima jälje jätnud Eesti ellu. On olnud võimalusi ja arvamisi teda tihti võtta arvustavalt, aga peab tunnistama hää meelel seda sünnipäeva kalliväärtuslikuks meie rahvusliku arenemisloole allakriipsutamiseks.

Küll iga eriala mehed hindavad jubilaari teeneid üksikasjaliselt. Piirdun siin mõninga mälestusega, kus Jaan Tõnisson end näitas mehena, kelt sajadtuhanded võiks võtta eeskujuks.

Koosolekuid 1905. aastal. Olime 1905. aastal koolipoisid, kõik väga punased. Vene ideeline üliõpilaskond, kes valmistas ette ja õhutuse andis revolutsioonile, oli meie ideaal. Iga poiss sidus siis rinda punase lindi ja lõhkus koolimajade saalis tsaari pilte. Jaan Tõnisson ei olnud selle liikumise aktiivne pooldaja (kes ütleb, mis elas ta hinges!). Punane lint rinnas käisin ringi kui uimane. Vend viskas kivedega Adelbert Volcki aknad sisse. Fr. Tuglas varjas end vene üliõpilase mundris, pistis vaele vurrud nina alla ja pidas tänaval kõnesid. J. Tõnisson sai ühel protsessioonil lüüa kui mees, kes pidas õigeks võitluse kaine kodanliku mõlemisviisi pärast. Olin üsna poisikesena kuulnud palju Tõnissonist ja jumaldasin teda. Punane lint oli minul rinnas, aga Tõnisson tundus alateadlikult paremana kui need, kes hõikasid lööma ja korra vägivaldsele kukutamisele (nüüd olen teadlik, et revolutsiooni ideed toovad alati ajutise hirmsa tooruse inimkonnale kanda). Punasema voolu poolt oli korraldatud suur miiting ülikooli aual. Punaste ja mustade lippude meri. Rahvast lõpmatult. Ja mina selle lõpmatuse voolus kui tindikala ujund läbi lastele keelatud võrgu ka sinna saali.

Tõnisson oli kutsutud ja ta oli tulnud ning oma vaenlaste keskel võtnud aset. Juhataja kandidaate seati üles. Kummaline lugu — Tõnisson oli saand enam hääli kui teised. Ta astus tagasi, tähendades, et ei looda enesele koosolijate poolt vastavat poolehoidu. Järgmine kandidaat oli Peeter Speek. Ka tema astus tagasi, põhjendades, et tal ei olevat hää korras. Kolmas oli Eduard Vilde. Kui selle tubli kirjaniku nime nimetati, pomisesin ma päris kõva häälega, et kas Vilde mõni juhataja. Sel momendil seisin tooli taga, kus istus üks soliid härra. See pööras minu poole, vaatas, tõusis üles ja läks juhatama. See osutuski kirjanik Ed. Vildeks.

Siis oli koosolek. Torm, kära, hüüdsõnad. Tõnissoni süüdistati, jõuti nii kaugele, et nõuti ta lahkumist. „Olen kodanik ja lahkun oma äranägemise järele viimsena saalist“ — nii vastas ta ja jäi seisma keset seda punaste hulka, kes ei teadnud mis nad teevad. Vaatlesin, luurasin — Jaan Tõnisson seisis keset saali viimasena ja läks siis temale omasel sirgel sammul . . .

Jaan Tõnisson ja meie palve. Koolipoisid olime tol korral „linnakoolis“. Eestikeele tunnid puudusid. Muidugi nõudsimme seda. Praegune laulja Tenno-Vironi ja mina kõndisime kui palverändurid Jaan Tõnissoni juurde „Postimehe“ toimetusse. Mees istus kuskil õige kõrgel korral, kirjutas ja oli tõsine. Tõusis püsti, sammus ühe toru juurde ja hüüdis: „Poiss, käsikiri!“ Jooksis poiss ja viis käsikirja. Meie seisime, siis seletasime oma soovi, et kas Tõnisson ei seaks kokku palvekirja, mille meie annaksime eestikeele tundide saamiseks koolis. Tegi ja kutsus hiljem palju poisse kokku palvekirja vastuvõtmiseks. Ja tähendas — endal liikusid sõrmed

närveerides püsti, nagu tal on iseloomuline kateedril kõneldes — et kui küsitakse teilt, kes tegi selle palvekirja, siis „ajage kõik küüned püsti“ ja ütlege, et see oli meie kõikide tahtmine!

Meie jumaldasime seda meest, sest ta ütles seda, mis meie mõtlesime . . . Meie saime ema-keele tunnid . . .

Tõnisson ja üliõpilaskond. Üliõpilased meil on ikka oma elamisvormide sisu laenand sakslastelt. Rapiiride kandmine ja mensuur on säältasemast pärit. Üliõpilased on arvamisel, et nemad väga suuri asju teevad, kui rapiiridega asju õiendavad. Tõnisson kirjutas kord toreda juhtkirja ainel — „poisid pistke orad seina vahele.“ Korporandid võtsid seda ärevusega ja ei mõtelnud, et ega siis see kõik ei ole ülim tõde, mis korporatsioonide vana kommaan õpetab. Eesti rahvas on rahvalikkuses (mitte rahvuslikkuses) väga saksastatud. Kui mina seda Jaan Tõnissoni juhtkirja lugesin, mul oli südames ülim meeoleu . . .

Gustav Suitsi kõne ja Jaan Tõnisson. Noor-Eesti ja kogu noorem põlv meie intelligentsis nurises väga (ja väga õigustatult), et Tõnisson kui suur võim meil väikeses elus avas suure vanameelse käigu selle liikumise vastu, mis „Noor-Eesti“ nime all meil võidule pääsis. Siis tuli G. Suits, see tulisõnul laulik, aga hirmus kehvakene kõneleja, ja pidas publiku tõmbamiseks kõne „Jaan Tõnisson.“ Vanemuise saal oli tungil täis. Suits kõneles. Ja siis astus saali Jaan Tõnisson ning istus esimesse ritta. (Tõnisson mõistab nähtavasti suuri võtteid.) Suits kõneles, jahmus ja siis lõpetas ruttu. Läbirääkimistel võttis sõna Tõnisson enese kohta ka ise ja kõneles otse nii et saal lainetas. Tema võitis . . .

Tõnisson ja ingliskeel. See oli 1917. a. sügisel. Enamlased haarasid Venemaal võimu oma kätte. Ka Tartus kuulutasid end soldatite ja tööliste saadikute nõukogud kõrgemaks võimukandjaks. Muidugi ei võind nad sallida Eesti autonoomia seaduse põhjal valitud asutusi ega organisatsioone. Suuremaks pinnaks silmas oli neil J. Tõnisson oma „Postimehega“, kus juba sel ajal ilmuma hakkasid õige julged artiklid Eesti rahvusliku mõtte ja isegi juba riikliku iseseisvuse kohta.

Ühel hää päeval võtsid juudi ja vene soost üliõpilastest juhitud soldatite salgad J. Tõnissoni vanggi ja paigutasid ta kindla vahi alla. Seisukord paistis lootusetu. Vene riik oli hukkumas. Paljud arukamadki tegelased kaotasid pää ja jooksid laiali. Jaan Tõnisson ei kaotand meelt vangiski. Ilma et teada oleks, mis toob järgmine silmapilk, leidis Tõnisson end ja tabas momendi tähtsama ülesande. „Tooge mulle mõni ingliskeele õpperaamat! Seda läheb nüüd tarvis!“ Kas seda toodi, pole teada. Teada on aga, et J. Tõnisson paar kuud hiljem Eesti esitajana välismaal, muu seas ka Londonis ingliskeeles pidi abi otsima oma vallatud kodumaale.

Ingliskeelt läks tõesti tarvis. Ja Jaan Tõnisson oskas seda kasutada — olgugi et selle õppimisega algust tegi enamlaste püssitikkude vahel.

Tõnisson ja meie väikene ilm. „Igal suurel mehel on aluspüksid“ nii öeldakse. Eks nad ole ka Tõnissonil . . . Suuri vigu, suuri nõrkusi võib ainult nendel olla, kes suured on ja midagi teevad.

Aga vanale ja praegu veel suure tööjõu juures seisvale kaljule ei saa keelduda ütlemast — suur Jumal kandku su mehemeelt!

Francisco de Goya

1746—1828

„Odamehele“ kirjutand J. Pert

F. de Goya: Autoportree

Kueteistkümnendal aprillil k. a. möödus sada aastat Hispaania ja uueaegse kunsti suure maalikunstniku surmast.

On vähe olnud kunstnikke nii suure kire, hingemässu, viha ja andumusega. Francisco Jose de Goya y Lucentiese on sündinud Andaluusia taluniku pojana, kuna ema kuulus ühte vaeseks jäänd aadlikusse sugukonda. Ja nii ühelt kui teiselt pärvus kõneles Francisco temperamendis. Ta oli kõik: metsik, äge ja õrn. Ta liikus kuningakojas, olles siin hoovimaalija, kuid samal ajal ühel ööl leiti ta tänaval maas, puss küljekontides, mille saand oli kakeluses.

Ta rändab ringi, teenides ülespidamist enesele torreodoorina. Jõuab Rooma, armub siin noorde aadlidaami. Tahavad põgeneda, kuid neiu vanemad saadavad selle kloostriisse. Goya tungib ka sinna järele. Ta pruudi vabastamise katse ebaõnnestub. Ta tabatakse. Teda ähvardab karistus surmaga. Kuid Hispaania saadiku vahelesegamise tõttu pääseb ta eluga, peab aga jalamaid lahkuma Itaaliast.

Jõudnud koju Fuendetodosse, abiellub siin Josefa Bayeu'ga.

1879. a. tõsteti ta pintro da Cameraks: koja maalikunstnikuks. Kuningas Karl IV valitsemisajal pääsid valla kuningakojas intriigid Alba hertsoginna ja Ossuma hertsoginna vahel. Goya lõi Alba hertsoginna partei poole ja läks sellega kaasa lõpuks isegi viimase mõisa Andaluusiasse. Kuid Goya tuuakse tagasi kuninga käsul, et maaliks San Antonio kabeli freskod.

Ta temperamendi ägedust iseloomustab kujukalt järgmine juhtumine. Madridis maalib ta inglise kindralit Wellingtoni. Kui see aga julgeb maali puhul kunstnikule teha kord mõne märkuse, satub Goya sarnasesse vihahoogu, et haarab relva ning Wellington pääseb eluga tänu oma põgenemisele.

*

1822. a. põgeneb Goya Bordeaux'sse, kus sureb mahajäetud kõigist peaaegu kurdina 1828. a. Ta põrm viidi 1900. aastal Bordeaux Chartreuse'i kirikualt Hispaaniasse. Ta sajandal surmapäeval tuletati meelde kõikjal ta elu käiku ja tööd. Hispaanias korraldati sel puhul suurejoonelisi mälestuspidustusi isegi ühes härjavõitlustega.

Prantsuse kuninga Louis XIV elu lõpul oli üldine meeoleolu muutund tõsiseks, või isegi kurvameelseks ja vagatsevaks. Kuid ta surma järele (1715) tungib esile ennenägematu elurõõm ja kirk elamuste järel. Puuderdatud ja glaseeritud armastus, küllastuseni andumine kirele ja maitsmistele — algab rokokoo ajajärk nii elus kui kunstis. Puhas armastus, terve kirk, mõõdutunne ja loomulikkude vahekordade mõisted on hävinend. Pitsivahus armatsemine maitsmine ja

Francisco de Goya: Poiss

Francisco de Goya: Võitlus Puerta del Sol'il 2 mail 1808

tiiras flirt on tüübilised ja loomulikuks kujunend eluvormid.

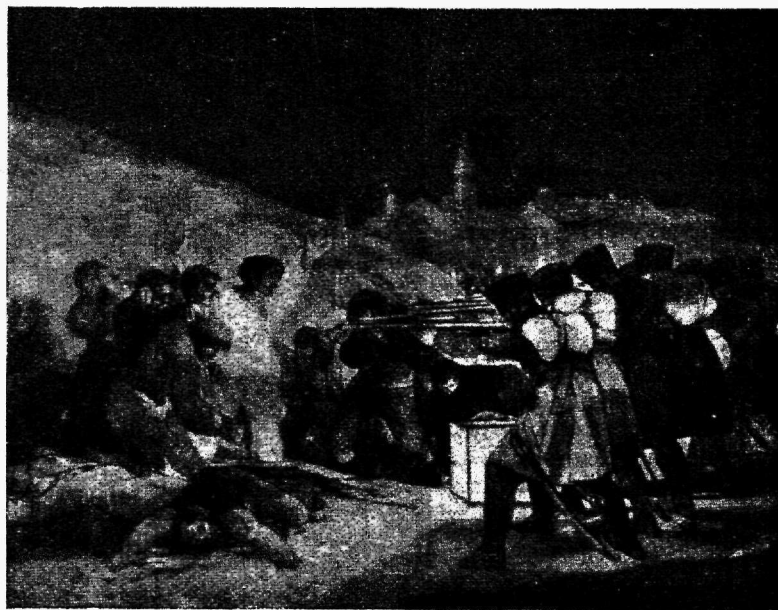
Kuid sellele puduaaride, puudri, pitsivahu, galantsuse, flirdi ja koketerii luulele ning kunstile pidi tõusma vastuvool.

Ja siin kerkib esile Francisco de Goya isik, kes maalikunstnikuna lõi pöörde rokokoo stiilis kunsti käsitusse. Goya elutunne oli uus. Temas kees mässumehe veri, ta vaim hõõgus pilkaja teravmeelsusest. Ja ta viis täide ülesande, mille võimaldas talle „täis saand aeg“, või millist päästjat silmapilgu kunst enesele ootas. Oma õpingajal töötas ta Madridis koos antiikstiilis töötava sakslase Mengsi ja itaalia viimase rokokoo

suurmeistri Tiepologa, omades nii ühelt kui teiselt, eriti aga viimaselt selle uhke ja värvirikka koloriidi eeskujuks. Kuid ta jõudis mööda neist oma kunstilises arengus. Ta ise peab oma tõelisteks õpetajateks Velasquez'i ja Rembrandt'i, kuigi viimaselt näind oli ainult selle graafikat.

Goya oma loomingu algul kuulub veel galantsete rokokoo meistrite hulka. Ta pildid rahvaelust, 45 värbavisandit, kuuluvad sisuliselt otsekohe siia. Mäng, tants, jalutuskäigud, sere-naadid, flirt, nooblid härrad, kenad neiud, pesupesijad, härjavõitlusest osavõtjad, kaupmehed ja kerjused — kõik nähtud rokokoo maneeris.

Rahvapidud, lõbusad karnevalistseenid („Sardine

Francisco de Goya : 1809. aasta

See maal kujutab hispaania vabadusvõitlejate mahalaskmist prantslaste poolt a. 1809 (A. 1808–14 on rahutumad ajad — revolutsioon ja sõda Napoleoniga). Tagaplaanil on tume taevast ja hall linn. Mäeveerul seisavad hukatavad, paremal prantsuse sõdurid püssidega. Keskel suur latern, mis heidab valguse tapetavatele, keda alt orust tuleb järjekorras veel suures hulgas tapjate ette. See pilt nagu kogu sõjakoleiduste seeria — „Los desastros de la Guerra“ — on kohtumõistmine tapmise üle, sõda sõja ja temaga kaasaskäivate õuduste vastu. Protesteeriva patrioodi hääl on tõusnud Goya maalides kannatava ja protesteeriva inimkonna hääleks.

haudapanek“), protsessioonid — veel on Goya sädelev ja naerev oma kujutustes, kuid kui 1788 valitsema asus nõrgaaruga Karl IV, sünnib Goya maalimisviisis pööre. Kunstnikust on paheliste olude tundmaõppimise tõttu saand satüürik. Ta kuninglikupaari maal on enne kõike võrratu pilge nende üle. Sama põlgusega on kujutatud nõidadena „Kuninganna Louise oma hoovdaamiga“.

Goya muutub maailma vägevate vihkajaks ja pilkajaks, kuid õnnetute eest päälekaebajaks. Seda aval-

Kuid 1822. a. on sunnitud ta põgenema kodumaalt Bordeaux'sse, kus on „isegi oma maamaja seintel veel jätkand heitlust põrguvaimude ja inimsööjatega“.

Goya oli algul kirikupiltide maali. Siis rokokoo stseenide kujutaja. Kuid siis leidis ta graafilistes töödes enese ja oma geeniuse.

Koloriidi hõõguvuse eeskujud andis talle Tiepolo, elu ja loodust tundma ning sellele lähenema õpetas Velazquez, jõulise elu kujutamist aga õppis ta Rembrandtilt.

Francisco de Goya: Ratsutaja

dab ta oma härjavõitluste, hullumaja ja piinamisstseenide kaudu. („Mõtted“ 1798 „Härjavõitlus“ 1808.)

Eriti aga 1808. a. sõjakolelused mõjuvad temasse. Ta näeb ainult sõjaohvreid ja sõjaõudusi. Ta radearid „Los desastres de la Guerra“ alates 1808. aastast kujutavad sõjakäigu kurba seljatagust: mahalaskmisi, tagaajamisi, Napoleoni lahingu ja paraadi pilte, kuid ikkagi süngel tagaseinal.

Kui 1815. a. Ferdinand VII-ga Hispaanias süngel reaktsioon jälle valitsema pääsis, jälle inkvisitsioon lopsakalt oma tegevust alustas, süttib ka vanameistri metsikus. Oma õudsetes „Unenägudes“ (Proverbios, 21 lehte 1815) ta manab esile põrgulikke pildistusi kaasaja süngetest olukordadest. Samuti valmib ikka uusi lisandusi ta „sõjakolelustele“ (neid on 82 lehte kuni 1820. aastani).

Rokokoo stiili pärandus kõneleb ilmselt ta inimeste, eriti naistekujutustes. Ta daamid on blassid, vereta, lokitud juustega, lõhnavaates musseliinides kaunistatud pitsidega.

Kuid oma järgnevas arengus läheneb ta ikka rohkem elule. Ta paremate töödena loetletakse hertsog Osuna perekonda, hertsoginna Albat, jesuiit Horente't, ilusat raamatukauplejanaist.

Goya suri ja unustati. Kuid ta sündis uuesti. Impressionistid leidsid ta üles, tunnistasid ta oma esimeseks eelkäijaks Goya ühendas kaks aastasada oma loomingu; ta ühendas ühtlasi vana ja uue aja kunsti loomingu, olles ise nende vahel sillaks. Sest mitte põhjusega pole kunstiajalugu teda hinnates ta puhul kordama pidand: „viimne vanade ja esimene moodsate meistrite seas“.

Lapsepõlve mälestusi

Leo Tolstoi autobiograafilisi märkmeid

Algus „Odamehes“ nr. 4 (37)

Mälestusele künast järgneb mälestus „Jeremejevnast“. „Jeremejevna“ oli sõna, millega hirmutati meid lapsi, ent minu mälestus temast on niisugune: laman omas voodikeses ja olen rõõmus ja mul on olla hää nagu alati; kirjutades praegu neid ridu ei mäletakski ma seda, kuid äkki nänn või keegi teine, kes täitsid mu elu, kõneleb minule midagi ennekuulmata häälel ja läheb ära ja minu rõõmutundele lisandub sellest veel hirmutunne. Mulle tuleb meelde, et ma polnud üksinda vaid oli veel keegi teine minu sugune. (Arvatavasti oli see minust aasta võrra noorem õde Maashenka, kelle voodike oli minu omaga ühes toas.) Mäletan, minu sängikesel olid eesriided ja meie kahekesi õega tundsi rõõmu ja kartsime sellest ebaharilikusest, mis meiega juhtund ja ma poen padjasse, olen peidus ja viisun ust, mille kaudu ootan ilmuvat midagi uut ja lõbusat. Ja meie naerame, peidame endid ja ootame. Säälmubki keegi tanus ja riietuses, nagu pole ma iialgi näind, kuid ma tunnen temas selle, kes olnud minuga alati (nänn või tädi, ei tea kumb neist) ja see keegi kõneleb karedal häälel, mille ära tunnen, midagi kohutavat halbade lastest ja Jeremejevnast. Ma vingun hirmust ja rõõmust ja tõepoolest tunnen hirmu ja ühtlasi rõõmu sellest, et mul hirm on ja soovin, et see kes mind kohutab ei taipaks, et ma tema tundsin.

Meie jääme vakka, kuid hakkame meelega endi vahel jälle sosistama, et Jeremejevna ilmuks uuesti.

Mälestusele Jeremejevnast sarnaneb üks teine, nähtavasti hilisemast ajast, sest see on palju selgem, kuid jäänd mulle alati mõistmatumaks. Selles mälestuses mängib pääosa meie kooliõpetaja sakslane Fedor Ivaanovitsh, kuid ma tean kindlasti, et ma siis veel tema valitsuse all ei olnud, järjekult sünnib see enne minu viiendat eluaastat. Ja see on minu esimene mulje Fedor Ivaanovitshist. See sünnib nii ammu, et ma veel kedagi ei vendi ega isa ei mäleta. Ja kui ongi minul ettekujutus mõnest isikust, siis küll ainult õest sedagi, et me ühtevisi Jeremejevnat kartsime. Selle mälestusega on mul seotud ettekujutuski, et me majal on teine kord. Kuida ma sinna sain, — läksin ise või keegi viis mind — pole mul meeles, mäletan vaid, et meid oli palju, hoidsime kõik ringmängus teineteise käest, võõraid naisterahvaidki oli meie hulgas (millepärast mäletan, et pesutüdrukuid) ja kõik meie hakkasime keerutama ja hüppama, Fedor Ivaanovitsh aga kargas tistes ülearu kõrgele jalgu ja

ülearu kärarikkalt ja valjusti ning ma tunnen ühelsamal hetkel, et see ei ole hää, on kõlvatu, ma vaatlen teda ja puhken vististi nutma, millega kogu mälestus kustub.

See on kõik mida mäletan kuni oma viiendama eluaastani. Ei oma näanne, tädisid, vendi-õdesid, ei isa ega tube ega mängukanne, — midagi ma ei mäleta, minu selgemad mälestused algavad ajast, kui viidi mind alla Fedor Ivaanovitshi ja vanemate poiste juurde. Fedor Ivaanovitshi ja poiste juurde üleviimisel alla, tundsin ma esmakordselt ja sellepärast ka tugevamini kui kunagi hiljem seda tunnet, mida nimetatakse kohusetundeks või ristiks, mida iga inimene on kutsutud kandma. Oli kahju jätta maha kõik, millega olin harjund (harjund juba igavikust päale), oli kurb, poeetiliselt kurb oli lahkuda mitte niiväga inimestest, õest, nännist, tädist, — kui omast voodikesest, selle eesriidest, patjadest ja õudne oli see uus elu millesse astusin. Ma püüdsin leida eelseisvas uues elus midagi rõõmsat; püüdsin uskuda lahkeid kõnelusi, millega Fedor Ivaanovitsh mind meelitas; püüdsin mitte näha seda põlgust, millega poisid mind väiksemat endi sekka võtsid vastu; püüdsin mõelda, et häbi oleks olla suurel poisil tüdrukute hulgas ja et polnudki elada hää üleval nänniga; kuid mu meel oli

väga kurb ja teadsin olevat igavesti kaotand oma ilmsüütuse ja õnne ning ainult enesetunne, teadmine, et oma kohust täidan, andis mulle jõudu. Tihti hiljemgi elus olin sunnitud läbielama samasuguse hetke, kui eluteelahkmetel pidin valima suuna. Ma tundsin vaikist leina kadund elust, mis enam iial ei kordu. Ma ei suutnud uskuda, et pean muutma oma elu. Kuigi mulle kõneldi mind poiste hulka viidavat, ometi mäletan, et seljataha kinniõmmeldud paelaga halat, mis mulle selga aeti, mind ülemisest korrast otsekui äralõikas ja sel hetkel esines mulle esimakordselt selgesti tähtsam isik kõikidest kellega koos olin eland ja keda ma seni küllalt polnud mõistnud. See oli mu tädi Tatjaana Aleksandrovna. Mäletan teda lühidasena, tüsedana, mustajuukselisena, hääna, hörnana, härdana. Ta aitas mulle halati selga, kallistades kõitis paela ja suudles mind ja nägin teda tundvat sedasama mis minagi, et on kurb, otsatumalt kurb, kuid pole parata midagi. Ma tundsin esimest korda, et elu pole mäng vaid on raske kanda, — kas ei tunne ma samuti kui kord suurema pean: taipan, et surm või tulevane elu pole mäng, vaid on raske.

(Lõpp)

A. Dürer: Kõikide pühade piit

Jõuluöö

Nikolai Gogoli jõulujutt

Möödus jõulueelne päev. Saabus selge talve-öö. Särased tähed. Uhkelt kuu tõusis taevasse paistma häädele inimestele ja kogu maailmale, et kõigil rõõmu oleks koljaaditada¹⁾ ja kiita Kristust. Külmetas kõvemini kui päeval, kuid nõnda vaikne, et lumerudinat saabaste all oli kuulda poole versta taha. Veel ühtki poistesalka polnud näha akente all, üksi kuu piilus vargsi läbi ruutude, nagu kutsudes pühadehtes tütarlapsi välja laulvale lumele. Sääl tõusis ühe üti korstnast paksu suitsu ja laotus pilvena taevas ja ühes suitsuga lendas välja nõid luua seljas.

Ta tõusis nii kõrgele, et paistis vaid tumeda täpikesena üleval. Kus aga vilkus see täpike, kustused tähed teineteise järel. Varsti nõid kogus neid terve sületäie. Jäi sirama ainult kolm-neli tähte. Äkki ilmus vastasküljelt teine täpike, kasvas, laienes ja polnudki enam täpp. Kui lühinägija prillide asemel oleks pannud ninale komissari tolla rattad, ei oleks seletand siiski. Eest päris saks: peenike, ühtsoodu kekslev ja nuuskiv kõike, mis juhtus ette; koonuke nagu meie sigadelgi kärssakesega; jalad nii peened — kui oleks sellised Jaroslaavi vanemal — ta murraks nad esimeses kasatshokis. Kuid tagant oli ta täitsa mundris kubermangu-advokaat: tal rippus saba, nii terav ja pikk nagu nüüdisaja mundrikuue häänd. Vahest ainult kitsehabemest lõua otsas ja sarvemugulatest otsa ees, — ise üleni must kui korstnapühkija, — võis taibata, et polnud ta ei saks ega kubermangu-advokaat vaid — kurat, kel jäi viimne öö kolada mööda maailma ja õpetada pattu häädele inimestele. Juba homme kirikukellade lüües hommikusele jumalateenistusele, põgeneb ta saba jalgevahel ülepääkaela oma peiduurkasse.

Sel ajal kurat hiilis ettevaatlikult kuu juurde ja sirutas haaramiseks käe, kuid tõmbas selle tagasi äkki nagu oleks põletand, pistis sõrmed suhu, siputas jalga ja kahmas siis teiselt poolt, hüppas aga eemale jälle tõmmates tagasi käe. Ometi äpardumisest hoolimata

1) Koljaaditamine on rahvaskomme Ukrainas — käia laulmas jõuluööl akente taga laule, n. n. koljaadiseid. Koljaaditajatele annetakse peremeestelt ja perenaiselt kottidesse vorsti, leiba, vaskrosse j. m. kuis kellegil võimalik. Koljaadades kiidetakse Kristust ja tänatakse ja õnnistatakse lahkeid annetajaid, kogu peret ja kogu maja.

kaval kurat ei jätnud oma tempe. Juurde karates haaras ta kuu mõlema käega: kõverdudes ja puhkudes pildus ta seda ühest peost teisse nagu taat, kes paljakäsi raband süütist oma piibule, lõpeks peitis kiiresti taskusse ja jooksis edasi nagu mitte selle asja meeski.

Külas Dikanjkas ei märgand keegi kuidas kurat varastas kuu. Küll nägi vallakirjutaja, kui ta neljakäpukile roomas välja kõrtsist, et kuu — asja ees teist taga — tantsis taevas ja kinnitas jumala nimel seda kogu külale, rahvas aga raputas pääd ja hirtvitas tema üle. Ent mispärast tegi kurat sellise seadusevastase teo? Aga vaat miks: ta teadis, et djak on kutsund rikka kasaka Tshuubi omale prassima ja veel külavanema oma sinises vammuses sugulasega ülempreestri koorist, kes võtab välja kõige madalama bassi, kasaka Sverbõguusi ja veel mõne teise; et säääl pääle muu on magusat viina keedetud puuviljaga, safranivodkat ja palju igasugust toitu. Tshuubi tütar aga, küla ilusaim tüdruk, jääb üksinda koju ja küllap teda külastab sepp, niisuke rammumees ja jõmakas, keda kurat enam kartis kui isa Kondradi jutluseid. Oma vabaaja veetis sepp pühapiltide maalimisega ja oli kogu ümbruskonnas kuulsam kunstimees. Isegi päälük L...ko kutsus tema Poltaavasse, et lasta värvida planki oma maja ees. Kõik puukausid, millest Dikanjka kasakad lõmpsids borshtshi, olid sepa võõbatud. Sepp oli jumalakartlik ja maalis tihti pühikuid: praegugi võib leida T. kirikus tema Püha Luukast. Kuid tema hiilgeteos oli kiriku parempoolse koori seinal, kujutas Püha Peetrust viimsepäeva kohtus, kus ta — võtmed käes — ajab välja põrgust kurjavaimu: aimates oma otsa heitund kurat kargleb sinna-tänna, vabanend patused aga ajavad ja peksavad teda nuutidega, puuhalgudega ja kõige mis juhtund kätte. Kui kunstnik maalis seda pilti suurele puutahvlile, püüdis kurat teda igateviisi segada: tõukas salamahti kätt ja puhkus ääsist pildile tuhka: siiski valmis töö, tahvel viidi kirikusse ja raamiti kooriseinale. Sellest pääle kurat vandus sepale kättemaksu.

Üks ainus öö jäi kuradile veel luusida mööda maailma, kuid sel ööl taitis ta sepa pääle kuidagi kallata oma viha. Selleks

F. de Goya: Saturn neelab oma lapsi

otsustas ta varastada kuu ja lootis, et vana Tshuub on laisk ja djaki juurde pole vähe maad — tee viis piki ütte, tuulikuteist ja kalmistust mööda, ringi ümber kuristiku. Ainult kuuvalgel ööl võiksid magus viin ja safranivodka meelitada välja Tshuubi, kuid sellise pilkase pimedaga õnnestuks vaevalt kellegil tuua alla teda ahju päält ja kutsuda välja ütist. Tshuubi kodu olles ei julgeks sepp, kes temaga halv järjel, omast suurest rammust hoolimata iial minna tütre poole.

Ja nõnda oligi, niipea kui kurat peitnud kuu oma taskusse, läks pimedaks äkki kogu maailm, et igamees poleks leidnud teed kõrtsi, ammuks djaki juurde. Nõidki kiljahtas järsust pimedusest. Sää! haaras juurdetormand kurat teda käält ja hakkas sosistama kõrva seda, mis harilikult naistele sosistatakse. Toredasti on säetud sisse see meie maailm! Kõik mis temal elab, püüab teist kahmata ja kaabata! Taevas ja maapääl oli täiesti pime ja polnud põrmugi näha, mis edasi juhtus.

*

„Nii siis, vater, sa pole käind veel djaki uues ütist?“ ütles kasak Tshuub oma onni uksest väljudes pikale, kõhnale lühikeses kasukas mehele, kelle karvast lõuga rohkem kaht nädalat polnud puudutand vikati jupp, millega külamehed harilikult ajavad habet. „Nüüd tuleb sää! kõva jooming!“ jatkas muheledes Tshuub. „Et me aga ei viibiks!“

Seda öeldes kohendas Tshuub oma vööd, mis pingutas tema kasukat, vajutas mütsi kõvemini pähe, pigistas peos nuuti küla tüütute koerte hirmuks, kuid lüües pilgu üles seisahtas — „Mis kurat! Vaata! vaata, Panass! . . .“

„Mis?“ mühatas vater ja tõstis omagi päa.

„Kuida mis? Kuud ei ole!“

„Tohoo põrgu! Tõepoolest pole kuud!“

„See'ep see ongi, et pole!“ ütles Tshuub vaderi muutumatu ükskõiksuse pääle tusaselt. „Sinule, näh, on see ükstakõik.“

„Aga mis võin mina parata?“

„Noh, oli vaja,“ jatkas Tshuub pühkides käiksega oma vurre, „missugusel põrgulisel — et ta, koer, iialgi hommikust napsi ei näeks! — jannata! . . . Tõesti nagu narrid . . . Toas istudes vaatasin välja aknast: mis tore öö! Selge, lumi särab kuuvalgel, kõik näha nagu päise päeval. Ei jõudnud uksestki välja, ja näe, et torika või silma! Et kõva tatrapuder ta hambad murraks!“

Kaua Tshuub veel torises ja siunas, ühtlasi mõeldes, mis teha. Kõigest hingest ta himustas lobiseda kõiksugu tühja djaki juures, kus kahtlemata istusid juba külavanem, küllasõitnud bass ja tōkatimeister Mikiita, kes iga kahe nädala takka sõitis oma kaubaga Poltaavasse ja oli suur naljamees, et hoia kõhtu naeru pärast. Tshuub kujuteles juba keeduviina laual. Kõik see tõepoolest oli meelitav, ent pilkane pimedus äratas laiskuse, mis nii armas igale kasakale. Küll oleks lameskella laudil kägeras praegu mõnus, rahulikult popsutada piipu ja kuulatada läbi une magusa rammestuse koljaadi ja poiste-tüdrukute rõõmsat laulu akna taga! Kahtlemata ta oleks valind viimase, kui oleks üksi; kuid nüüd kahekesi pole minna nii igav ja õudne läbi pimedada öö, ei tahtnud ka näida laisana või arana. Lõpetand siunamise, pöördus ta uuesti vaderi poole:

„Et ikka pole, vater, kuud?“

„Ei ole.“

„Tõesti, imelik! Anna parem nuusata tubakat! Sinul, vater, on tore tubak. Kust ostad seda?“

„Mis kuradi tore!“ vastas vater lüües kinni oma kaunistustega tubakatoosi: „vana kanagi ei pane aevastama!“

„Mäletan,“ jatkas Tshuub, „kord kõrtsimees Susuulja kadunuke, tõi mulle Njeeshinist tubakat. Äh, oli alles tubak! Tore tubak oli! Noh, vater, mis me siis nüüd teeme? Pime on väljas.“

„Noh eks jääme koju,“ sõnas vater võttes ukse selingi.

Kui vater poleks öelnud nõnda, Tshuub tõesti oleks otsustand jääda koju, kuid teda nagu miski kihutas tegema vastuoks. „Ei vater, lähme! Pole parata, peab minema!“

Seda öelnud tundis ta tuska, et otsustand nõnda. Tal oli äärmiselt vastumeelt kolada sarnasel ööl, kuid teda lohutas, et ei tahtnud seda otse ise, vaid tegi nii kui soovitati.

Vaderi näol polnud vähematki tusailmet, nagu inimesel, kellel täiesti ükstapuha, kas istub kodus või uitab väljas; vaatas ringi, sügas nuudivarrega pihta ja mõlemad vaderid asusid teele.

*

Vaadakem nüüd, mis teeb olles üksi Tshuubi ilusa tütar. Oksaana veel polnud seitsmeteistkümnendaastane, kui pea kogu maailmas, siin ja sää! pool Dikanjat, muud juttu polnudki kui temast. Poisid ülistasid kooris, et kaunimat tüdrukut pole olnud külas kunagi varem ega saagi olla. Oksaana teadis ja kuulis kõik mis kõneldi temast ja oli upsakas nagu iludus kunagi. Poisid jooksid parvena ta järel, kuid kaotades kannatuse hülgasid ninaka tüdruku ja siirdusid teiste poole, kes hellitatud vähem. Üksinda sepp oli visa ega jätnud lipitsemist, kuigi ta käsi ei käind paremini kui teistel. Oli isa läind välja, ehtis Oksaana veel kaua ja edvistas väikese tinaraamilise peegli ees ega suutnud küllalt imestella oma ilu.

„Jah, poisid, olen siis teie jaoks? Vaadeldge mind, kui hõljuvalt ma kõnnin! Minu särk on tikitud punase siidiga! Millised paelad mul pääs! Iial ei näe teie uhkemat pärga! Kõik selle ostis mulle isa, et mu kosiks kõige tublim ja parem pois maailmas!“ Naeratelles pöördus ta ja silmas seppa . . .

Kiljahtas ja seisahtas tema ees kurjalt.

Sepp lasi käedki longu.

Ei tea, mis peegeldus ilusa tüdruku tõmmus näos: säält paistis viha ja läbi selle mingi lõbutunne kohmetand sepa üle, ühtlasi vaevaltmārgatav õrn tusapuna levis ta näos, ent kõik see ühines nii imekauniks ilmeks, et anda talle miljon musu oleks kõige targem.

„Mis tulid sa siia?“ algas Oksaana. „Tahad vist, et su kihutaksin leivalabidaga ukse taha? Olete kõik meistrid meie juurde tikkuma. Kohe haistate, kui isasid pole kodus. Oo, teid ma tunnen! Mis, on minu laegas valmis?“

„Saab valmis, mu südameke, pääle pühi saab valmis. Kui teaksid sa, kuipalju ma temaga jandand: kaks ööd pole saand välja pajast. Kuid selle eest pole ühelgi papiemandal seesugust. Rautasin sellise rauaga, et isegi pääliku kaarikule, kui olin töö! Poltaavas, ei pannud niisugust. Ja kuis maailtud!“

Käi läbi kas või terve maa oma valgete jalakestega, ei leia sa teist sarnast! Teda katavad üleni punased ja sinised lilled. Leegitseb kui tuluke. Ära ole minu päale kuri! Luba kõnelda või vaadeldagi enast!“

„Kes sind keelab? kõnele ja vahi!“

Siis istus ta pingile, vaatas jälle peeglisse ja hakkas korraldama oma palmikuid pääs. Vaatles kaela, oma uut siiditikandustega särki ja rahulolu enesega paistis ta suul, ta rõõskadel põskedel ja säravais silmis.

„Luba minulgi su kõrvale istuda!“ ütles sepp.

„Istu,“ lausus Oksaana, kelle suul ja silmis püsis endine ilme.

„Kaunis, kallis Oksaana, luba sind suudelda!“ sõnas julgust kogund sepp ja kavatsedes rabada musu surus tema enese vastu. Kuid Oksaana käänas näo, mis oli juba sepa suule lähedal ja tõukas ta enesest. „Mis veel? Anna talle mett, tahab lusikatki! Kasi eemale, sinu käed on rauastki kõvemad ja ise haised suitsust. Kardan, määrised mu üleni nõega.“

Uuesti võttis ta peegli ja hakkas end ehtima.

„Ta ei armasta mind!“ mõtles sepp ja lasi pää norgu. „Temale on puha naljaks, aga mina seisannarrina siin ega saa silmi temalt. Ja igavesti seisaksin ta ees ega jõuaks iial teda vaadelda küllalt! Tore tüdruk! Mis annaksin, et teada mis asub ta südames ja keda armastab — kuid ei, ta ei armastagi kedagi. Ainult enesest mõnuleb, piinab mind vaesekest, ega näe ma läbi kurbuse valgust. Ent armastan teda nagu pole armastand keegi maailmas ega saagi armastama iial.“

„Ons tõsi, et su ema nõid?“ küsis Oksaana ja turtsahtas naerma; seppki tundis kihvatavat eneses naeru. Äkki nagu kajastus see naer südames ja vaikselt tukslevates soontes, siis aga ärkas tusk ta hinges, et suudelda ei tohi nii kaunilt naervat näokest.

„Mis mul asja emaga? Sina oled ema ja isa ja kõik mis kallid mulle maailmas. Kui kutsuks tsaar ja ütleks: „Sepp Vakuula, palu endale kõike kaunimat minu riigis, saad kõik. Käsen teha sulle kuldse sepa-paja ja pead sa hõbevasaratel taguma.“ —

Raamatukogudele,

„Odamehe“ lugejatele ja sõpradele

soovitab „Odamehe“ talitus ajakirja „Odamehe“ aastakäike, mida on veel ainult piiratud arvul:

„Odamees“ 1919, toim. F. Tuglas H. 50 snt.

„Odamees“ 1919, toim. A. Alle H. 50 snt.

„Odamees“ 1922, toim. A. Kivikas 204 lhk. 243 pilti; H. 1 kr. 25 s.

„Odamees“ 1923, toim. C. Sarap, 336 lhk. 499 p. H. 5 kr.

„Odamees“ 1924, toim. C. Sarap, 352 lhk. 586 p. H. 5 kr.

„Odamees“ 1925, toim. C. Sarap, 152 lhk., 200 p. H. 3 kr

Ajakirja „Odamehe“ sisu on mitmekesine, väärtuslik ja vananematu. Tellijatele saadab talitus raha ettesaamisel omal kulul kätte.

Aadr.: Aj. „Odamehe“ talitus, Tartu, postk. 51.

„Ei taha,“ vastaksin tsaarile, ei kalleid kive, ei kuldset pada, ei kogu sinu riiki: parem anna mulle mu Oksaana.“

„Näe, misuke oled! Aga ega minu isa loll ole, teab kus kivi all vähid. Küllap näed, et kosib su ema!“ ütles kelmikalt naeratades Oksaana. „Tüdrukud aga ei tule veel ikka . . . Mis see küll tähendab? Ammu juba aeg koljaaditada, mul hakkab igav.“

„Jumal nendega, mu kaunim!“

„Miks nõnda! Nendega tulevad poisid. Vaat, siis läheb nali lahti! Kujutelen juba, milliseid lõbusaid lugusid nad jutustavad!“

„Sul on siis nendega lõbus!“

„Lõbusam ikka kui sinuga. Ah! keegi koputabki, küllap tüdrukud poistega.“

„Mida ootan ma veel?“ kõneles endamisi sepp.

„Ta naerab mu üle. Olen talle kui roostesöödud hobuseraud. Kuid olgu, vähemalt keegi teine ei saa mind välja naerda. Kui aga märkan, et mõni talle armsam minust, küll siis õpetan . . .“

Koputus uksele ja õue külmas kõland järsult „tee lahti“ katkestas ta mõttelõnga.

„Oota, ma ise avan,“ ütles sepp ja astus kotta kavatsedes omas vimmas murda ribid esimesel vastutulejal.

*

Pakane lisis ja ilm läks nii külmaks, et kurat kargles ühelt kabjalt teisele ja puhkudes rusikasse püüdis külmand käsi pisutki soendada. Polegi ime lõdiseda külmast, kui hommikust õhtuni askeldad põrgus, kus teatavasti pole nii külm kui meil talvel maapääl ja kus ta öömütsis kolde ees seistes — just kui päris kokk — praadis patuoinaid seesuguse mõnuga nagu eit jõuluvorste.

Soojaist riideist hoolimata hakkas nõialgi külm, seepärast tõstes käed üles ja sirutades jala taha võttis ta poosi kui kihutaks uiskudel, ja ühtki liiget liigutamata liugles õhus nagu järsut jäämäge pidi alla otse korstnasse.

Sama teed kuratki järgnes talle. Kuna see tõbras on väledam igast frandist, siis pole ime, et ta korstna suus lendas oma armukese kukile ja mõlemad osutid suures ahjus keset potte.

Tasakesi nõid avas siibri, et vaadata, kas poeg Vakuula pole kutsund külalisi majja; kuid mitte kedagi nähes, arvamata kotte keset põrandat, ta ronis välja ahjust, tõmbas seljast sooja kasuka, korraldas end ja keegi poleks võind arvata teda alles minuti eest olevat ratsutand luual.

Sepp Vakuula emal polnud neljakümnet aastatki. Ta ei olnud ei ilus ega inetu. Võimata ollagi ilus seesuguses eas. Ometi mõistis ta nõnda võluda kõige tõsisemaidki kasakaid (kes, olgu tähendatud, ei vajandki ta ilu), et tema järel lipitsesid külavanem ning djak Ossip Nikiiforovitsh (teadagi, kui emandat polnud kodus) ning kasak Tshuub ning Kassjaan Sverbõguus. Ja olgu talle auks, ta mõistis neid osavasti kohelda: ühelgi polnud aimu, et tal võistleja. Kas läks jumalakartlik külamees või aadlik, kelleks end pidasid kasakad, pühapäeval kirikusse või halva ilmaga kõrtsi — miks mitte astuda sisse Solooha juurde, et süüa kooses keedetud rasvaseid varenikuid ja lobiseda soojas toas lahke jutuka eidega? Minnes kõrtsi pidi aadlik selleks tegema suure ringi, kuid nimetas mõõdaminekul sisseastumiseks. Ja kui

Solooha pühade ajal uhketes eredates riides läks kirikusse ja asus seisma otse parempoolse koori ette, siis djak kõhatas juba kindlasti ja tahtmatult sinna poole vidutas silmi; külavanem silus vurrusid ja säadis kõrva taha oma pikka tukka ja lausus oma lähemale naabrile: „Äh, tore eit! Kuradi eit!“ Solooha tervitas igaüht ja igaüks mõtles, et ainult teda.

Kellele võõrad asjad lähevad korda, oleks võind aga märgata kohe, et Solooha oli kõige lahkem Tshuubi vastu. Tshuub oli lesk. Kaheksa rõuku vilja seisis igal ajal ta ukse ees. Kaks paari tugevaid härgi pistis välja oma pääd läbi põimitud sara ja ammusid, nähes mööduvat vaderit — lehma või onu — sõnni. Habemik sokk ronis katuseharjale ja mõkitas sääli linnapäälükuna lõikaval häälel, õrritades õuel sammuvaid kalkuneid ja pööras tagumiku, kui nägi oma vaenlaseid, ta habet hirvitavaid poisijõmpsikaid.

Aias kasvas pääle moonide, kapsaste, päevalil- lede igal aastal kaks välja tubakat. Kõike seda rikkust ei arvand Solooha liigseks lisanduseks oma majapidamisele ja juba unistaski ta, missuguse korra säeb sisse, kui tema hakkab valitsema, ning oli Tshuubi vastu kahekordselt lahke. Et ta poeg Vakuula aga kuidagi tüdrit õnge ei võtaks ega näpaks kogu selle varanduse, teda siis muidugi sellele ligi ei laseks, püüdis ta Tshuupi võimalikult tihem ajada tülli sepaga. Võib-olla oli seesugune kavalus ja arvestamine põhjusekski, et eided hakkasid siristama nagu oleks Solooha nõid, et poiss Kisjakoluupenko oli näind temal saba, et ta eelläind neljapäeval musta kassina oli jooksnud üle tee, et papiemanda juurde kord tulnud siga, kukemoodi laulnud ja tõmmates pähe isa Kondradi mütsi minema jooksnud . . . ja kõneldi paljugi. Tähtsamad kasakad aga kuuldes seesuguseid jutte, löid käega: „Pläravad, eidelitad!“ oli nende tavaline vastus.

Ahjust väljund ja end kohendand, asus Solooha tubli perenaitsena korraldama tuba, kuid ta ei puutund kotte: „need toond Vakuula, viigu välja ise!“ Korstnasse laskudes kurat aga oli kogemata tagasivaadand ja näind Tsuupi käsikäes vaderiga juba kaugel omast majast. Kähku ta lendas välja uuesti ahjust, jooksis neile teele vastu, hakkas lõhkuma külmand lund ja pilduma laiali igasse külge. Tõusis tuisk. Õhk läks lumest valgeks. Lumi ähvardas matta teekäijate silmad, suud ja kõrvid. Kurat aga lendas tagasi läbi korstna kindlas usus, et Tshuub pöörab tagasi koju, tabab sepa ja annab sellele niisuguse keretäie, mis kaua ei luba võtta kätte pintslit häbemataute karrikatuuride maalimiseks.

*

Tõepoolest, vaevalt tõusis tuisk ja tuul lõikas otse näkku, kahetseski Tshuub ja tõmmates mütsi kõvemini pähe, kostitas sõimuga kuradit, vaderit ja ennast. Ent see pahameel oli teeseldud. Tshuub oli tuisust väga rõõmus. Djakini oli veel kaheksakorda rohkem maad kui käidud. Teekäijad pöördusid tagasi. Tuul puhus kuklasse ja polnud näha midagi läbi mässava lume.

„Pea vader! lähme vist vale teed,“ ütles Tshuub teelt kaldund veidi kõrvale. „Ei näe ainustki maja. Äh, missugune tuisk! Kääna, vader, pisut kõrvale, kas ei leia sa säält teed, seni otsin ma siit. Kisub ka kurivaim kolama niisuguse tormiga! Ära unusta

hõigata, kui leiad tee. Päh, missuguse portsu lund löi näkku, saatan!“

Teed aga polnud leida. Vader sumas oma suurte säärsaabastega sügavas lumes edasi-tagasi ja sattus viimaks otse kõrtsi ette. See leid rõõmustas teda nii väga, et unustas kõik, raputas eneselt lume, astus kõrtsi esikusse ega tundnud vähematki muret tuisku jäänd Tshuubi pärast. Tshuubile vahepääl näis, et leidnud tee. Peatudes pistis ta kogu kõrist hüüdma, kuid nähes, et vader ei ilmu, otsustas minna edasi. Peagi silmas ta oma ütti. Lumihanged piirasid seda ja katsid katuse. Vehkides külmetavaid käsi ta hakkas taguma uksele ja käskivalt hüüdma tütrele, et avaks.

„Mis sa siit otsid?“ kisendas väljund sepp kurjalt.

Tundes sepa hääle Tshuub taandus pisut. „Äh, see pole minu maja,“ pomises ta endamisi: „minu majja sepp ei tule. Kui aga hoolega vaadata, ei ole see sepagi ütt. Kelle võiks see olla? Ennäe! Ei tundnud kohe! See on ju lonkur Levtschenko ütt, kes hiljuti kosis noore naise. Sellepärast näis mulle ennist veidi imelik, et sain nii ruttu koju. Levtschenko aga istub nüüd kindlasti djaki pool, tean seda. Aga sepp? Äh-äh-äh-äh! see on noore naise man. Vaat sulle! Tore! . . . Nüüd taipan ma puha.“

„Kes oled sa niisuke ja mis kolad sa ukse taga?“ kärkis sepp kurjemalt kui enne ja lähenes.

„Parem ei ütle talle, kes olen,“ mõtles Tshuub, „ega ole uskuda, annab veel kitli pääle pörguline!“ Ja muutes häält vastas: „Mina olen, kulla mees! Tulin niisama naljaks teie akna alla pisut koljaaditama.“

„Käi kus kurat oma koljaadaga!“ karjus vihaseks Vakuula. „Mis sa veel ootad? Kuuled? Kasi jalamaid!“

Tshuubil eneselgi oli see mõistlik kavatsus, kuid talle tegi tuska, et peab täitma sepa käsku. Nagu mingi pahavaim oleks tõugand teda tagant ja sundind midagi kähvama vastu. „Mis sa ometi karjud?“ lausus ta samal häälel. „Tahan koljaaditada ja asi nudi!“

„Ahaa, sõnadest, näen, sinule ei jätku!“ Ja Tshuub tundis õige valusa hoobi vastu õlga.

„Või sina, näh, tahad hakata kaklema!“ ütles ta veidi taandudes.

„Kasi, kasi minema!“ karjus sepp, virutades Tshuubile uue võmaka.

„Mis sa!“ lausus Tshuub häälel, milles oli juba vaenu, vimma ja argust. „Kakledki kohe päris tõesti, ja õelalt päälegi!“

„Kasi, kasi minema!“ kisendas sepp ja löi ukse kinni.

„Kae, kuis puhkund enese täis!“ ütles Tshuub tänavale jäädes. „Noh, eks katsu, tule aga ligi! Õige mul asjameest! Niisuke kollanokk! Või arvad, et ma sind kohtusse ei kaeba? Oot, kullake, kaeban, otse komissarile kaeban. Küll sa mind tunda saad! Olgu sa päälegi sepp ja maaler! Aga kurjasti kolkis vaenlane. Kahju, et külm on ega taha heita kasukat. Oota sa pörgusepp, et kurat sind klopiks, sind ja su pada, küll sa mul veel tantsid! Niisuke äraneeatud timukas! Kuid ega's teda ole nüüd kodus. . . Solooha on vist üksinda. Hm! . . . See pole siit kaugel — minna õige! Aeg ka praegu niisuke, et keegi ei tule meid segama. Vahest võib olla, võib. . . Näh, kui valusasti klopis, neetud sepp!“

Ja sügades selga Tshuub suundus teisse külge. Mõnu, mis töötas kohtamine Soloohaga, vaigistas veidi ta valu ja vähendas isegi pakast, mis paukus läbi tuisuvuhina.

*

Sel ajal, kui väle, hännaga ja kitsehabemes frant lendas uuesti sisse korstnast, jäi task, millesse peitnud oli varastatud kuu, ahju külge kinni ja avanes, kuu aga lendas juhust kasutades välja läbi Solooha üti korstna ja tõusis hõljudes taevasse. Läks valgeks. Tuisku nagu poleks olnudki. Lumi lõi hõbedaselt särama ja kattus kristalliste tähekestega. Oli nagu soemgi. Paistis poiste ja tüdrukute salku kottidega. Kõlas laul ja pea iga üti juures sagas koljaaditajaid.

Imekaunilt särab kuu. Võimata öelda, kui mõnus on seesugusel ööl, keset hõiskavate ja laulvate poiste-tüdrukute parve, kes valmis igale naljale ja vembule, mida võib ainult manada esile rõõmus, naerev öö. Paksus kasukas on soe, külmast veel rohkem õhetavad põsed, vanakaval ise tõukab vallatama tagant.

Tüdrukud salgas tormasid Tshuubi ütti kottidega ja piirasid Oksaana. Hüüded, vali naer ja lobisemine panid sepa kõrvad lukku. Üksteise võidu kõik tõttasid Oksaanale jutustama uudiseid, tühjendasid kotte ja uhkeldasid kakkudega, vorstidega, vareenikutega, mida koljaaditades olid kogund suure hulga. Oksaana oli rõõmus ja õnnelik, lobises ja naeris.

Tusa ja kadedusega sepp vaatles seda lõbu ja needis koljaadi, ehkki ise oli sest muidu otse arust ära.

„Oi, Odarka!“ hüüdis rõõmus Oksaana pöördes ühe tüdruku poole, „sul on uued kingad! Ah, mis kaunid! ja kullaga! Küll on sul hääl, Odarka, sinul on kes ostab sulle, minul aga pole loota kellegiltki nii ilusaid kingi.“

„Ära kurda, mu kallid Oksaana!“ kahmas sepp, „toon sulle kingad nagu harva mõnel preilil.“

„Sina või?“ ütles Oksaana heites talle kiire kõrgi pilgu. „Tahaksin näha, kust saad sa niisugused kingad, mida võiksin panna oma jalga. Või tood need samad, mis jalas tsarinnal?“

„Eks vaata, missuguseid tahab!“ kiljusid tüdrukud naerdes.

„Jah!“ jätkas iludus uhkelt, „olge kõik tunnistajad: kui sepp Vakuula toob mulle tsarina kingad, siis minu sõna, kohe samal tunnil lähen talle naiseks.“

Tüdrukud vedasid enesega kaasa pirtsaka Oksaana. „Naerge aga, naerge!“ sõnas sepp väljudes nende järel. „Naeran isegi enese üle! Mõtlen ega taipa, kus on minu aru? Ta ei armasta mind, — noh, Jumal temaga! Nagu oleks kogu ilmas ainus Oksaana. Tänu Jumalale, tüdrukuid on palju!“

Ent just, kui sepp tahtis loobuda otsustavalt, näitas mingi pahavaim talle Oksaana naerulist nägu, mis pilkavalt lausus: „Too, sepp, tsarina kingad ja ma olen sinu!“ Temas värehtus kõik ja ta mõtles ainult Oksaanast.

Koljaaditajate salgad — poisid ja tüdrukud lahus — tõttasid ühest tänavast teisse. Sepp aga sammus, ei näind midagi ega võtnud osa rõõmudest, mis olnud talle kunagi üle kõige armsad.

*

Samal ajal kurat Solooha juures hellus päris tõsiselt: suudles ta käsi niisama halbilt nagu maakonna esimees papiemandal, surus käe südamele, ohkas ja kinnitas, et kui Solooha pole nõus rahuldama ta kirge, siis on valmis kõigele: uputab enese, saadab hinge otseteed põrgusse. Solooha ei olnud nii julm. Ent lugu võttis teise pöörde: vaevalt kurat sai esitada oma nõudmise, kui äkki koputus kuuldus ja paksu külavanema hääl. Solooha tõttas avama ust, väle kurat aga puges lamavasse kotti.

Raputades eneselt lund ja rüü Bates Solooha pakutud topsi viina, jutustas külavanem, et tuisu pärast pole djaki juurde läind, näind aga tulukest siin, tulnud kavatsusega tema seltsis veeta õhtu.

Vaevalt külavanem jõudis seda öelda, kuuldus koputus uksele ja djaki hääl: „Peida mind kuhugile,“ sosistas külavanem, „ma ei tahaks nüüd kohata djakki.“

Kaua mõtles Solooha, kuhu niisugust mehemürakat peita, ent, lõppeks, valis kõige suurema kotti, puistas söed sellest törde ja külavanem puges ühes oma vurrudega, pääga ja muuga tühjasse kotti.

Kägisedes ja hõõrudes käsi djak astus sisse ja kõneles, et pole talle ühtki külalist tulnud ja südamest õnnelik on võides Solooha juures viita pisut aega ega olevat tuiskugi kartnud. Läks Solooha juurde, kõhatas, muheles, kobas oma pikkade sõrmedega tema paljast ümarat käsivart ja lausus seesugusel ilmel, milles paistis kelmus ja enesega rahulolu: „Aga mis see siin on teil, hurmav Solooha?“ Ja öeldes seda kargas ta tagasi veidi.

„Kuida mis? käsi, Ossip Nikiiforovitsh!“ vastas Solooha.

„Hm! Käsi! Äh-äh-äh!“ kõlas djaki vastus, kes oli enesega südamest rahul ja käis mööda tuba edasi-tagasi.

„Aga mis see teil on, kallim Solooha?“ ütles ta samal ilmel uuesti astudes Solooha juurde ja teda kergesti näpistades kaelast ning endiselt karates tagasi.

„Nagu teie ise ei teaks, Ossip Nikiiforovitsh!“ vastas Solooha, „kael, ja kaelas rahakee.“

„Hm? Või kee! Äh-äh-äh! ja hõõrudes käsi djak uuesti uitas mööda tuba.“

„Aga mis see teil on, võrratu Solooha? . . .“ Ei tea, mida nüüd himur djak oleks koband oma pikkade sõrmedega, kuid äkitselt kuuldus koputus uksele ja Tshuubi hääl selle tagant.

„Ah, minu Jumal, tullakse . . .“, karjahtas hirmunult djak. „Mis saab nüüd, kui nähakse mind, minu amet? . . . Kui kuuleb seda isa Kondrat . . .“

Ent djaki hirmul oli hoopis teine põhjus: kõige enam ta kartis oma küljeluud, kes niigi juba oma hirmsa käega oli katkünd ta paksu juuksepatši üsna hõredaks. „Jumala pärast, kallimeelne Solooha!“ hädaldas ta vöbisedes kogu kehast, „teie heldus, nagu öeldakse Luukase evangeeliumis, päätükk kolmasteist . . . kolm . . . Koputatakse, jumala eest, koputatakse! Oeh, peitke mind kuhugile!“

Solooha puistas söed teisestki kotist törde ja väheldane djak supsas tühjasse kotti, kükitas selle sügavamasse soppi, et oleks mahtund veel poole kotti võrra süsi talle otsa.

„Tere, Solooha!“ ütles Tshuub astudes majja. „Ega sa ei oodandki vist mind, mis? Muidugi, ei oodand? Vahest tülitän? . . .“ jätkas Tshuub näida-

tes lõbusat ja tähtsat nägu, millest võis järeldada, et ta vaevas oma kõva peäd, otsides mõnd torkavat ja hääd nalja. „Vahest lõbutse site siin ja sa peitsid juba kellegi, mis?“ Ja vaimustatud ise oma sõnadest naeris Tshuub, uhke, et ainult tema Solooha poolehoiu omand. „Noh, Solooha, anna nüüd rüübata viina! Arvan, mu kõri on külmand neetud pakasest. Andis Jumal ka jõuluks ilma! Küll pitsitas, tead Solooha, küll pitsitas . . . Ah, käed on kohe kanged, ei saa kasukatki lahti! Küll mässas tuisk . . . uh

„Tee lahti!“ põruhtas õuest hää l saadetuna mürt-sust uksele.

„Keegi koputab“, ütles Tshuub katkestades oma juttu.

„Tee uks lahti!“ karjuti veel kõvemini.

„See on sepp!“ ütles Tshuub. „Kuule, Solooha, peida mind kuhu tahad; miski hinna eest ei taha ma teda, põrgulist, kohata!“

Ehmedes isegi Solooha jooksis nagu tuli taga siia ja sinna ning andis eksikombel Tshuubile märku pugeda samasse kotti, kus juba kükitas Djak. Õnetu Djak ei julend ägadagi valust, kui raske mees istus talle pähe ja surus jäätand saapad ta oimudele.

Sõna lausumata ja mütsi võtmata astus sisse sepp ja viskus laudile. Paistis, et tal oli väga paha tuju.

Hetkel, kui Solooha sulges ukse, koputati uuesti. See oli kasak Sverbõguus. Teda poleks saand juba peita kotti, sest oli külavanemastki paksem ja Tshuubi vaderistki pikem. Solooha juhatus ta aida, et kuulda mida külalisel öelda.

Segaselt sepp vaatas oma toa nurke ja ajuti kuulatas koljaaditajate kaugeid hääli, lõpuks peatus ta pilk kottidel. „Mispärast on siin need kotid? Juba ammu oleks pidand need koristama. Loll armastus on teind mu päris togaks. Homme suur püha ja majas veel igasugust rämps. Viin patta!“

Ta kükitas suurte kottide juurde, kõitis nad kõvemini ja valmistus viskama selga. Kuid ta mõtet uitasid Jumal teab kus, muidu oleks ta kuulnud ähkimist, kui kotipael kiskus keerdu Tshuubi juukseid.

„Kas või kümme niisugust kotti, — kõik võtan selga!“ ütles sepp ja viskas turjale kotid, mis oleksid käind kahele tugevale mehelegi üle jõu. „Võtta õige seegi,“ jätkas ta tõstes väikese koti, milles kurat oli tõmbund kerra. „Siia panin vististi oma strumendid.“ Seda öelnud väljus ta ütist vilistades laulu:

„Mees ei naiste naeruks ole.“

*

Valjemini ja valjemini kõlas tänavail naer ja lärm. Uitavad salgad kasvasid rahvast, mis tulnud naaberküladest juurde. Poisid tembutasid ja mürgeldasid. Tihti kuuldus koljaadide sekka üle-meelikut laulu, mille säalsamas oli riimind mõni noor kasak.

Väikesed aknad avanesid ja kõhnad eidekäed (sest ainult tudid olid jäänd tupp) sirutasid välja vorste või kahmaka pirukat. Poisid ja tüdrukud ulatasid kotte üksteise võidu ja püüdsid oma saaki. Ühes kohas poisid hulgakesi piirasid ümber tüdrukute salga: müra, kiljahtusi; üks kiskus kotti, mis täis kõiksugu kraami. Teisal tabasid tüdrukud poisi, pistsid ette talle jala, ja ta lendas ülepeäkaela lumme. Näis, taheti lõbutseida kogu öö läbi. Ja öö nagu

meelega, oli nii suurepäraselt soe! Ja veel heledama paistis kuuvalgus säravast lumest!

Sepp peatus oma kottidega. Talle kuuldus tüdrukute salgast nagu Oksaana hää ja hele naer. Kõik ta sooned tuksatasid; visates kotid maha, et kotipõhjas djak ohkas valust ja külavanem hädaldas täiest kõrist, läks ta väike kotike seljas ühes poistega järel tüdrukute salga, kust kostnud Oksaana hää.

„Sääl ta ongi!“ Nagu kogemata — ei tea isegi kuidu — sepp tungis läbi poistesalga ja seisatas Oksaana kõrval.

„Ah, Vakuula, sina siin, tore!“ ütles Oksaana sama pistega hääles, mis sepa peaaegu teind hulluks. „Noh, kas oled palju koljaaditand? Ah, ent mis-sugune pisuke kott! Kingakesi aga nagu kannab tsarinna, kas tõid juba? Too ja ma saan sinu naiseks . . .“ Ja naerdes jooksis ta ära koos tüdrukutega.

Nagu rabatud seisis sepp. „Tõesti ei suuda enam . . .“ lausus ta viimaks. „Kuid minu Jumal, miks on ta nii ilus? Tema pilgud ja sõnad ja kõik, muudkui põletavad hinge . . . Ei, ma ei saa enam enesest jagu. Aeg teha sellele lõpp. Hukkuogu hing! Lähen, hüppan jääauku ja lool on lõpp!“

Ja otsustaval sammul läks ta edasi, jõudis järele tüdrukute salgale, astus Oksaana juurde ja ütles kindlal häälel: „Ela hästi, Oksaana! Otsi omale peiu nagu tahad ja narri keda tahad, mind aga ei näe sa siin ilmas enam iial.“

Oksaana oli üllatatud, tahtis midagi öelda, ent sepp lõi käega ja jooksis ära.

„Kuhu lähed, Vakuula?“ hüüdsid poisid talle järele.

„Elage hästi, velled!“ karjus sepp neile vastu. „Annab Jumal, siis näeme sääl ilmas jälle, kuid siin ei hulgu ma enam teiega koos. Jamalaga! Mäletage mind hästi! Viige sõna isa Kondratile, et palvet teeks mu patuse hinge eest ja küünlaid pandaks Imetegija ja Jumalaema pühikuile, sest ilmalikkudes askeldustes ma patune olen jätnud nad maalimata. Kõik vara, mis leidub mu majas, jääb kirikule. Jumalaga!“

Seda öelnud pistis sepp uuesti jooksmata kotike seljas.

„Hulluks läind!“ kõnelesid poisid.

„Hukas on tema hingeke!“ pomises mööduv eit jumalakartlikult, „vaja tõtata jutustama, et sepp enese poos!“

*

Jooksnud läbi mõne tänava, Vakuula peatus tõmbama hinge. Kuhu ma õieti jooksen?“ mõtles ta: „nagu oleks kõik juba otsas. Vahest leian veel pääsu kui lähen õige saporoošlase¹⁾ Paksmao Patsjuki juurde. Ta, kõneldakse, tundvat kõiki kuradeid ja suutvat kõik, mis soovib iial. Olgu, lähen. Niikuinii hukub mu hing!“

Seda kuuldes kurat, kes lamand kaua vagusalt, hüppas rõõmu pärast kotis, ent sepp arvates ise kotti kuidagi riivates karglema lükand, rabas mehise rusikaga kotile pihta, raputas seda ja läks Patsjuki poole.

Tõepoolest Paksmagu Patsjuk oli saporoošlane kunagi varem, kuid kas aeti minema või põgenes ise Saporoošjest, seda ei teadnud keegi. Juba kaua,

1) Dnjepril alamjooksule asund vabad sõjakad kasakad.

aastat kümme või koguni viisteist, elas ta Dikanjkas. Alguses oli ta nagu eht saporoošlane: ei teind mingit tööd, magas kolmveerand päevast, sõi kuue heinalise eest ja jõi ühe ropsuga pea terve ämbritäie; noh, oli ka, kuhu see mahtus, sest lühidast kasvust hoolimata, Patsjuk oli tüse. Sharovaaridki, mida ta kandis, olid nõnda laiad, et kui pika sammu ta ka ei astund, polnud näha sugugi jalgu — nagu oleks veerend viinavaat tänaval. Vahest sellepärast teda hüütigi Paksumaoks. Mõnda nädalatki ei möödud ta asumisest külla, kui juba kõik teadsid, et Patsjuk on võlur. Oli keegi kuidagi haige, kutsus kohe Patsjuki. Paksmagu vajas vaid pomiseda mõne sõna, oli haigus nagu pühitud käega. Viimasel ajal nähti teda väljas harva. Laiskus võis põhjuseks olla, vahest ka see, et aasta-aastalt jäi üks talle kitsamaks. Siis pidid jumalavallatumad ise minema ta juurde, kui oli häda.

Kartilikult sepp avas ukse ja nägi Patsjuki türklase kombel istuvat püti ees põrandal, millel asetses kääkikauss justament tema suu kohal. Sõrmeotsagi liigutamata kummardas ta veidi pääd kausi kohale ja lõmpsis leent, püüdes hammastega vahetevahel kääke.

„Noh, see on Tshuubistki laisem,“ mõtles Vakuula, „Tshuub sööb vähemalt lusikaga, see aga siin ei taha kättki tõsta!“

Küllap Patsjuk oli kõvasti ametis kääkidega, sest ei näind üldse märkavat seppa, kes tegi talle juba lävel ülisügava kummarduse.

„Tulin sinu palvele, Patsjuk!“ ütles Vakuula kummardades uuesti.

Paksmagu tõstis pääd ja hakkas õgima uuesti kääke.

„Kõneldakse sinust — ära pane pahaks...“ algas sepp kogudes julgust: „ma ei kõnele selleks, et sind sõlvata — et seltsid kuradiga pisut.“

Õelnud need sõnad ehmus Vakuula ja mõtles, et oli väljendand ikkagi liiga otsekohevalt ega pehmendand küllalt sõnu, ja kartes Paksmagu võtvat püti ühes kausiga ja virutavat talle otsekohe pähe, taganes veidi ja varjas end varukaga, et kuum käiklem ei põletaks ta nägu.

Ent Patsjuk heitis talle ainult korraks pilgu ja hakkas õgima jälle.

Võttes julgust sepp jätkas: „Tulin sinu juurde,

Patsjuk. Andku Jumal sulle kõike hääd ja leivale jatku. Hukka pean ma, patune, minema! Pole mul pääsemist loota! Mis tuleb, see tuleb. Pean kuradilt paluma abi. Mis teha, Patsjuk,“ lisan sepp nähes kasaka endiselt vaikivat. „Mis pean ma tegema?“

„Kui tahad kuradit, siis käi ka kuradile!“ vastas Paksmagu tõstmata silmi ja jätkates kääkide hävitamist.

„Sellep ma tulingi,“ ütles sepp tehes sügava kummarduse, „pääle sinu, arvan, ei tunne keegi teed tema juurde?“

Patsjuk ei lausund sõnagi, vaid pugis kääke. „Ole hääd, kallid inime, ära keeldu aitamast,“ mangus sepp. „Sealiha, vorsti, tatrajahu, noh, lõuendit, nisu

ja mõnda muud, kui vaja . . . nagu sõbrameeste vahel . . . saame juba hakkama. Juhata kas või teedki tema juurde?“

„Pole vaja sel minna kaugele, kel kurat omal kukil,“ vastas Patsjuk ükskõiksel ega muutnud oma seisandit.

Vakuula jõllitas talle otsa, nagu oleks ta näole kirjutatud nende sõnade seletus. „Mis ta räägib?“ päris ta ilme, poolavatud suu aga oli valmis neelma esimese sõna nagu kääki.

Ent Paksmagu vaikis.

Siis märkas Vakuula, et pole enam ei kääke ega pütti tema ees, vaid nende asemel põrandal kaks puust kaussi: üks täis vareenikuid, teine — hapukoort. Tahtmatult kiindusid ta mõtted ja silmad nende toitudele. „Eks näe,“ arutas ta endamisi, „kuida peaks sööma neid Paksmagu. Küürutada ei taha ta muidugi, lõmpside nagu kääke ei saagi:

peab ju vareeniku kastma enne koosesse.“

Vaevalt jõudis ta seda mõelda, kui Patsjuk avas suu, vaatas vareenikule kausis ja ammutas suu veel rohkem. Sel hetkel kargas see kausist, langes koore sisse, käänas enese teisele küljele, hüppas üles ja sattus otsekohe suhu. Paksmagu pistis ta kinni, avas jällegi suu ja endiselt vareenik rändas sama teed. Patsjuk võttis vaevaks ainult närida ja neelda.

„Vaata imet!“ mõtles sepp, suu imestusest lahti, ja samal hetkel märkas, et vareenik ronib temalegi suhu, juba määriski koorega huuled. Tagasilükand ja pühkind suu, hakkas mõtlema sepp, milliseid imesid küll on maailmas ja missugust tarkust kurivaim

A. Grinjeff: Vaga Jaan

inimestele annab, ühtlasi kindlasti uskudes, et ainult Patsjuk võib aidata teda.

„Kummardan õige veel korraks ta ette, las seletab õieti . . . Ent mis, kurrat! Täna on ju paast ja tema sööb vareenikuid. Noh, olen ka narr: seisas siin ja kogun enesele pattu. Minema siit! . . .“ Ja usklik sepp põgenes ülepääkaela.

Kurat aga, kes istund kotis ja rõõmustand juba, kartis nii toreda saagi lipsavat käest. Vaevalt sepp pani koti maha, kui ta säält hüppas välja ja kargas sepa kukile.

Külmavärinad jooksid sepal üle ihu, kohkudes ja kahvatades ei teadnud mis teha, tahtis juba lüüa ristimärki . . . Kuid kurat pistis oma koonu ta kõrva juurde ja piiksus: „Olen sinu sõber, teen kõik oma sõbra ja seltsimehe hääks! Saad raha niipalju kui tahad! Veel täna saab Oksaana meie omaks.“ Sepp seisis ja mõtles.

„Olgu,“ ütles ta viimaks; selle hinna eest olen nõus enese sinule andma!“

Kurat plaksutas käsi ja hakkas keksima rõõmu pärast sepa seljas. „Nüüd oled ometi lõksus!“ mõtles ta: „nüüd tasun sulle, kullake, kõik maalimised ja kuradipilkamised! Mis küll ütlevad mu seltsimehed, kuuldes, et küla kõige jumalakartlikum mees on minu küüsis?“

Ja rõõmust kurat lõgistas naerda kui mõtles, kuidas narritab põrgus kõike hännalist rahvast ja kuidas vihastub hirmsasti lonkurist kurat, kõige suurem nupumees kuradite seas.

„Noh, Vakuula!“ piiksus ta jäädes sepa kukile, justkui kartes kaotada saagi. „Tead sa, et midagi ei tehta ilma kontrahita.“

„Olen nõus!“ vastas sepp. „Teie pool, nagu kuulnud, on kombeks kirjutada alla verega, oot — ma võtan taskust naela!“

Sää! sirutas ta käe tahapoole ning kahmas kuradil sabast kinni.

„Näe naljameest!“ kilkas naerdes kurat, „noh, küllalt, jätkub juba naljast!“

„Oota, kallike!“ karjus sepp. „Aga kuidas meeldib sulle see?“ Lõi ristimärgi ja kurat jäi vaikseks kui talleke. „Oota aga,“ jätkas ta kiskudes põrgulist händapidi kukilt: „küll ma sind õpetan häid inimesi ja ausaid kristlasi patutegudele meelitama.“

Ja sepp kargas talle kaksiti selga ning tõstis ristimärgiks käe.

„Halasta, Vakuula!“ hoigas kurat haledalt: „teen kõik mis aga nõuad, jäta vabaks mu hing! ära löö hirmsat ristitähete.“

„Ahaa, mis laulu neetud saks nüüd laulab! Nüüd tean mis tahan. Viie jalamaid mind Peterburki! Kas kuulsid? Lenda kui lind!“

„Kuhu,“ häälitseis nukker kurat.

„Peterburki, jutiga tsarinna juurde!“

Süda kukkus sepal saapasäärde, kui tundis tõusvat enese õhku.

*

Kua Oksaana seisis ja mõtles sepa imelikkudele sõnadele. Oma südames tundis ta juba, et oli olnud liiga karm. „Aga kui ta tõesti teeb midagi hirmsat! Ega ole uskuda! Olin talle karm. Vaja tal lubada suudelda ennast nagu vastu-tahtmist. Küll ta siis vast rõõmustab!“ Ja juba jällegi tuulispäine tüdruk naljatas oma seltsilistega.

„Vaadake,“ hüüdis keegi nendest: „sepp jätnud kotid teele, näete, missugused kohutavad! Ta pole nagu meie koljaaditand, küll on neis oinaveerandeid, vorste ja leivapätse otsatumalt. Tore, jätkub süüa kogu pühiks!“

„Ah, need on sepa kotid?“ sähvas Oksaana, „viime rutem nad kas või minu juurde koju ja vaata, mis on tal kogutud.“

Naerdes kiideti see hääks.

„Kuid me ei suuda tõsta!“ karjuti äkki, kui neid püüti upitada.

„Oodake,“ ütles Oksaana: „toome kelgu ja viime nad kelgu koju!“

Ja kogu salkkond jooksis tooma kelku.

Hirmus igav hakkas vangidel kottides, isegi djakil, kes oli kaunikese augu sõrmega torgand. Poleks rahvast ligi, djak oleks suutnud lõpuks välja ronidagi, kuid olla kõikide naeruks . . . see hirm pidas ta paigal ja ohkides Tshuubi ebaviisakate saabaste all, otsustas oodata paremat juhust. Mitte vähem Tshuubki ei igatsend vabadust tundes enese all midagi, millel kükitada hirmsasti paha. Kuuldes tüdrukute kavatsust, rahunes ta kohe ja mõeldes, et koduni käia vähemalt sadakond sammu või teistki niipalju, ei tahtnudki ta kotist lahkuda. Siin aga välja pugedes peaks end kohendama, kasukat nõõpima, vööd köitma — kui palju tööd! Ja mütski jäänd Solooha juurde. Las parem tüdrukud veavad kelguga koju.

Ent kujunes hoopis teisiti kui lootis Tshuub. Samal hetkel, kui tüdrukud jooksid kelgu järele, astus kõhetu vader kõrtsist pahurana ja halvast tujust välja. Kõrtsinaine ei tahtnud talle mingil tingimusel võlgu anda. Ta tahtis kõrtsis oodata kuni vahest ehk tuleb mõni jumalakartlik aadlimees ja teda kostitab, kuid justkui kiuste jäid kõik aadlikud koju nagu kunagi õiged ristiinimesed. Mõeldes maailma kurjusele ja juudimoori kõvale südamele, sattus ta kottide pääle ja peatus imestanult. „Näe, missugused kotid visatud teele!“ arutas ta ringivaadates. „Küllap siin sealihagi on ja veel palju muudki hääd. Vaja kiiresti näpata enne kui näeb keegi, kõrtsi viia ja viina vahetada.“

Ta upitas koti Tshuubiga omale selga, kuid tundis selle liig raske. „Ei, üksinda on ülejõu,“ ütles ta. „Aga näe, nagu kutsutud tuleb kangur Shapuvaalenko. Tere, Ostaap!“

„Tere,“ vastas peatudes kangur.

„Kuhu lähed?“

„Niisama, kuhu jalad viivad.“

„Aita, hää mees, kotte kanda! Keegi on koljaaditand, ent kotid teele jätnud. Teeme sisu pooleks.“

„Kotid? mis on aga nendes: leivakakud või saia pätsid?“

„Küllap kõike on.“

Nad kiskusid aiast latid, tõstsid nendele ühe koti ja kandsid õlul.

„Kuhu me ta viime? Kas kõrtsi?“ päris kangur teel.

„Nii mõtlesin, et kõrtsi; ära neetud juudimoor aga ei usu vahest, arvab veel, et varastatud; päälegi tuln vast kõrtsist. Viime ta minu ütti, meid ei sega sääl keegi: eite pole kodus.“

„Kas teda tõesti pole kodus?“ päris ettevaatlik kangur.

„Tänu Jumalale, pole ma veel arust päris lage,“ ütles vader, „ainult kurat viiks mu sinna, kus tema. Küllap kolab eitedega valgeni väljas.“

„Kesse on?“ karjus vanaeit, kuuldes eeskojas müra, mis tegid sõbrad tulles kotiga, ja avas ukse.

Vader tardus soolasambaks.

„Säh sulle!“ lausus kangur langetades käed.

Vaderieit oli seda sorti kuldvara, nagu neid pole ilmas vähe. Nagu ta meeski ei püsind ta pea kunagi kodus ja vingerdas terve päeva tädide ja rikaste eitede juures, kiitis ja sõi suure suuga, ainult hommikuti kakles oma mehega, sest siis puutusid nad mõnikord kokku. Nende ütt oli vallakirjutaja püks-testki poole vanem, katus oli paiguti ilma õlgedeta. Teivastarast olid vaid riismed, sest igauks, kes kodunt väljus, ei võtnud malka penide peletamiseks kaasa, vaid lootis möödudes vaderi aiast säält tõmmata paraja. Kõik mis hõrnempool häädelt inimestelt kerjas, peitis ta mehe eest üti kaugemasse urkasse ja tihtipääle võttis talt vägivaldselt temagi saagi, kui mees polnud jõudnud seda maha juua kõrt-sis. Omast alalisest ükskõiksusest hoolimata vader ei tahtnud talle anda alla ja sellepärast lahkus ta kodunt tihti silm sinine; hõrnempool aga lonkis ohtes eitedele jutustama jultund mehest, kes teda peksnud.

Võib nüüd kujutella, missuguses kimbatuses olid kangur vaderiga eide ootamata ilmumisest. Lastes koti libiseda maha, asusid nad selle ette ja varjasid hõlmadega kuid oli juba hilja: ehkki moor vanade silmadega halvasti nägi, märkas ta kotti ometigi. „Vaata, see on tubli!“ ütles ta niisuguse õhinaga, milles oli kullirõõmu näha. „See on tubli, et niipalju kraami koljaaditasite! Nii teevad ikka hääd inimesed; aga e-ei, ma arvan, olete selle kusagilt näpand. Näidake mulle kohe, kas kuulete, näidake kohe oma koti sisu!“

„Paljaspäine kurat sulle näitab, mitte meie,“ ütles vader end kohevile ajades.

„Mis sinul asja!“ ütles kangur: „see on meie, mitte sinu kott!“

„Küll sa mulle näitad, joodiku-lontrus!“ karjus moor pikale vaderile rusikaga vastu lõuga andes ja koti poole tikkudes. Ent kangur ja vader kaitsesid mehiselt kotti ja sundisid ta taganema. Nad ei jõudnud aga veel hingegi tõmmata tagasi, kui eit ahju-roobiga esikusse jooksis. Väledasti virutas ta roobiga oma mehele mööda käsi, kangrulle selga ja oligi koti kõrval.

„Mis, me lasime ta koti juurde?“ lausus kangur tojubudes.

„Äh, või lasime! Aga miks sina lasid?“ ütles vader külmavereliselt.

„Teil nagu näha on ahju-roop rauast!“ sõnas kangur pisukese vaikimise järele sügades selga . . . „Minu eit ostis mullu laadalt roobi, annab ka võmakaid, kuid ei midagi . . . ei olegi valus . . .“

Vahepääl võidurõõmus eit pannud tattnina põrandale, avas koti ja vaatas sisse.

Kuid vististi ta vanad silmad, mis nii hästi kotti näind, tüssasid seekord teda. „Oieh, siin ju terve metskult!“ karjahtas ta rõõmu pärast käsi kokku lüües.

„Kult! Kuulsid: terve kult!“ tõukas kangur vaderile külge, „kõik sinu süü!“

„Mis sinna parata!“ lausus vader kehitades õlgu.

„Kuida mis parata? mis me ootame? Võtame koti ära! Noh, hakka pihta!“

„Kasi eemale! Kasi! See on meie kult!“ karjus kangur ette poole astudes.

„Käi, käi minema, kuradi moor! See pole sinu oma!“ hurjutas vader lähenedes.

Eit haaras jälle roobi kätte, ent Tshuub samal hetkel ronis kotist välja, tõusis püsti kesk esikut ja ringutas nagu inimene, kes vast praegu ärgand pikast unest.

Vaderimoor karjahtas lüües omale vastu kintse ja kõigil olid suud ammulid.

„Mis ta narr, kõneleb: kult! See pole kult!“ ütles vader jõllitades silmi.

„Säh sulle, misuke mees on kotti sattund!“ ütles kangur taganedes hirmu pärast. „Ütle, mis ütled, kõnele mis tahes, mine või lõhki, kuid siin on kurivaim mängus. Sest aknast niisuke läbi ei mahu!“

„See ju vader!“ karjahtas vader teravamalt vaadates.

„Aga keda's sina arvasid?“ ütles naerdes Tshuub. „Noh, kas tegin teile toreda tembu? Ja teie, mis, tahtsite mind sealihä pähe nahka panna? Oot, oot ma rõõmustan teid: kotis on veel midagi, kui mitte siga siiis vähemalt põrsas või mõni muu tõbras. Kogu aja minu all midagi rabeles.“

Kangur ja vader kargasid koti kallale, perenaine kahmas teiselt poolt ja kakelus oleks aland uuesti, kui mitte djak, nähes et pääsemist ei ole, ise poleks kápukile ronind välja.

Vaderieit jäi kui notiga pähe saand seisma ja laskis lahti jala, midapidi oli hakkand rebima djakki.

„Vaata, veel üks!“ karjus kangur hirmuga. „Kurat teab, mis ilmas lahti . . . Pää käib kohe ringi . . . Ei vorsti ega kakku, vaid inimesi loobitakse kotti!“

„Või djak!“ lausus kõige rohkem imestund Tshuub. „Vaata kuidas lood! Oi-oi, Solohaa! Pista kotti . . . Sellep ma vaatan, tuba tal täis kotte . . . Nüüd on puha selge: tal kükitas neid kaks igas ühes. Ja mina arvasin, et ta ainult minule . . . Vaat, või niisuke, Solooha!“

*

Tüdrukud imestasid veidi, leides ühe koti puuduvat. „Pole parata, jätkub meile sellestki,“ sädistas Oksaana.

Kõik asusid tõstma kotti ja upitasid ta kelgule. Külavanem otsustas vakka olla, kartes, kui hõikab teha lahti kott, siis lollid tüdrukud jooksevad laiali: arvavad kotis põrgulise istuvat, — ja ta jääb tänavale võib olla homseni.

Vahepääl tüdrukud üksmeelselt hoides kätest lendasid kelguga tuisuna üle rudiseva lume. Mõned istusid vallatelles kelgule, teised isegi kotile otsa. Külavanem otsustas kannatada kõike.

Viimaks jõuti pärale, kisti koja ja toauksed rist-seliti lahti ning hõisates kott tiriti sisse.

„Vaadakem, mis sääl on?“ kilkasid tüdrukud ja asusid avama kotti.

Ent luksumispiin, mis külavanemat vaevand kogu kotis kükitamise aja, läks väljakannatamatuks ja täiest kõrist hakkas ta luksuma ja kõhima.

„Uih, sääl sees on keegi!“ karjuti läbisegi ja jooksti hirmuga uksest välja.

„Mis kurat siin lahti? Kuhu te tormate nagu tuli taga?“ hõikas Tshuub lävele ilmudes.

„Äh, isake!“ kilkas Oksaana: „keegi on kotis!“

„Kotis? Kust saite selle koti?“

„Sepp jättis kesk tänavat,“ vastati kooris.

„Nojah, eks ma öelnud? . . .“ mõtles Tshuub. „Mis te siis kardate? Vaatame järele. — „Et noh, innimmene, — palun mitte pahaks panna, et ei kutsu sind ees- ega taganimega, — kotist välja!“

Külavanem ronis kotist välja.

„Aih!“ kiljatasid tüdrukud.

„Või temagi,“ pomises Tshuub arusaamatuses, mõttes külavanemat pilguga pääläest jalatallani. „Vaat mis! . . . Äh . . .!“ Rohkem ei mõistnud ta midagi öelda.

Külavanem polnud ise vähem kohmetu ega teadnud kuidas olla või alata. „Väljas on vist päris külm?“ ütles ta viimaks Tshuubi poole pöördes.

„Kaunis külm on,“ vastas Tshuub. „Luba'nd küsida: millega sa oma saapaid määrid, rasvaga või tōkatiga?“ Ta tahtis öelda õieti midagi muud, küsida: „kuida sa ometi siia kotti said?“ ei saand aga isegi aru, kuidas hoopis teisiti kõnelnud.

„Tōkat on ette,“ ütles külavanem. „Noh, jumalaga, Tshuub!“ Ja mütsi sügavale pähe surudes väljus ta ütlist.

„Miks ma lollist-pääst küsisin, millega määrib ta saapaid!“ lausus Tshuub vaadates uksele, kuhu külavanem kadund. „Oi-oi, Solooha, pista kotti seesugust meest. . . Näh, kuradieit! Ja mina narr. . . Aga kus see neetud kott?“

„Viskasin ta nurka, sääl pole enam midagi,“ ütles Oksaana.

„Küllap ma tean, või pole midagi! Tooge ta siia: sääl kükitab veel üks! Raputage hästi. . . Mis, ei ole? Näh, neetud eit! Aga vaata teist — nagu püha, oleks nagu paastund teine kogu elu aja ega saand hambagi alla keelatud.“

Kuid jätkem Tshuubi ajaviiteks lahutama oma pahameelt ja pöörgem tagasi sepa juurde, sest väljas käib kell juba vististi üheksandat tundi.

*

Alguses Vakuula tundis hirmu, eriti kui jõudis seesugusele kõrgusele, et ei seletand enam midagi maa pääl. Ja ta lendas kärpsena otse kuu alt läbi, et oleks teda peaaegu mürtsiga riivand, kui poleks pisut kummardand. Ent peagi ta toibus ja hakkas kuradit narritama. Talle sünnitas ääretult lõbu, võtta kaelast küpressine ristike ja kuradi nina all hoida: küll aevastas kurat ja puristas! Ajuti tõstis sepp käe nagu sügada pääd ja ristitāhte kartes kihutas kurat veelgi kiiremini. Üleval kõrguses oli heledalt valge. Kergelt hōbeudune õhk oli läbi-paistev. Oli kõik selgesti näha ja isegi paistis, kuis tuulispāana potis kükitav nōid neist kihutas mōōda, kuis salka kogunend tāhed māngisid peitu, kuis pilvena kobrutas eemal terve vaimude sūlem; kuis kuu juures tantsisklend kurat mütsi pääst võttis, nāhes ratsa mōōduvat seppa; kuis lendas tagasi luud, millel vast hiljuti nōid oli teind oma sōidu. . . Nad nāgid palju veel muudki rāmpsu. Nāhes seppa peatusid kõik teda vaatama hetkeks ja siis uuesti jātksid tegevust ja teed. Sepp muudkui kihutas edasi ja ākitselt sāraski Peterburk tulemeres ta ees. (Oli mingil põhjusel illuminatsioon.) Lendand üle tōkepuu moondus kurat hobuseks ja sepp leidis enese kesk tānavat tulisel tākul.

Mu Jumal! missugune kārīn, mūrīn ja sārā! Neljakordsete majade seinad kerkisid kahelpool teed, piksemūrīnana rōkkas hobukāpjade plagin ja rataste

kārīn, kajades vastu igast küljest; samm-sammult kasvasid majad ja nagu kerkisid maa seest, vārisesid sillad, lendasid tōllad, karjusid voorimehed ja ees-ratsurid, tuhande lendleva saani all vihises lumi, jalakāijad tungisid ja surusid majade varjus reastatud tulipottide valgel ja nende hiiglavarjud vilkusid sein-
tel, ulatades pāādega katusteni ja korstnateni.

Imestades sepp vaatas ringi. Talle nāis, et kõik majad teda üksisilmi vaatasid oma arvutumate tuliste silmiga. Isandaid kallistes kasukates nāgi ta nii palju, et enam ei mõistnud, kelle ees mütsi pääst võtta.

„Issand Jumal, kui palju siin saksu!“ arutas sepp.

Kuradi küsimine katkestas ta mõtted: „Kas otsekohe tsarinna juurde?“ „Ei, kardan,“ arvas sepp. „Ei tea, kus õige peatuvad siin saporoošlased, kes sōit-
sid sügisel läbi Dikanjka. Nad tulid Sjeetshist kirjadega tsarinnale, vaja õige nendega pidada nōu. Äh, saatan! poe mu taskusse ja juhi saporoošlaste juurde!“

Jalamaid kurat tōmbuski kōhnakeseks, muutuski vāikeseks ja pugese suurema vaevata taskusse. Vakuula ei jõudnud veel vaadata ringigi, kui enese suure maja ees leidis, trepile astus, kuidas, seda ta isegi ei teadnud, ukse avas ja taandus valgusest, sāt-
tudes uhkesse tuppa. Ta toibus aga pisut, kui tundnud Dikanjka lābistund kasakad, kes siidisohvadel istusid jalad eneste all tōkatiga määritud saabas-
tes risti ja tōmbasid kōige kangemat tubakat, mida harilikult kutsutakse mahorkaks.

„Tere, hārrad! Jumal appi! Vaat, kus me jälle teineteist nāeme!“ ütles sepp neile lähenedes ja maani kummardades.

„Mis mees see on?“ pärīs otse sepa ees istuja naabril.

„Või te kohe ei tunnegi?“ imestas sepp. „Olen Vakuula, sepp! Kui sügisel läbi Dikanjka sōitsite, siis külastasite mind — andku Jumal teile tervist ja pikka iga — veetsite mu juures rohkesti paar päeva. Ja uue rehvi panin siis teie kibitka esimesele rattale!“

„Aa!“ venitas seesama kasak: see ju sama sepp, kes nii toredasti maalib. Tere kah, meie kandi mehi! Mis sind siis siia tōi?“

„Niisama, tahtsin õige vaadata, kōneldakse, et. . .“

„Nuu, mjede nurga mjes,“ ütles saporoošlane rinda ette ajades ja nāidata tahtes, et vene keeltki mōistab, „mis, on sjuur linn?“

Sepp ei tahtnud hābisse jääda, vaid nāidata mis mōistab ja vastas ükskōikselt samuti vene keeles: „Ei midagi jutelda, vjagev gubernija! sjuured majad, pildid ripuvad jilusad, palju maju kuldtjahtedega maalitud. Ei midagi jutelda, vjagevad proportsiad!“

Kuulnud seppa nii vabalt vene keelt kōnelevat, saporoošlased tegid ta kohta kiitva otsuse.

„Küll pärast puhume rohkem juttu, nūūd aga kohe sōidame tsarinna juurde.“

„Tsarinna juurde? Olge lahked, isandad, vōtke mindki kaasa,“ palus sepp.

„Sind?“ venitas saporoošlane sellisel ilmel nagu kōneldakse nelja-aastase poisikesega, kes tahab tōelise suure hobuse selga. „Mis sina sääl teeksid? Ei, ei seda või.“ Sellejuures tegi ta tāhtsa nāo. „Meil, vennas, tsarinna on omas asjas juttu.“

„Vōtke kaasa,“ nurus sepp. „Palu!“ sosistas ta kuradile, lūūes rusikaga oma tasku pihta.

Ei jõudnud ta seda öeldagi, kui teine saporoošlane lausus: „Vōtame ta pāālegi kaasa, velled!“

„Hää küll, võtame päälegi!“ kordasid teised.

„Pane selga samasugused riided kui meil.“

Sepp ruttas omale selga ajama rohelist vammust, kui äkki avanes uks ja sisseastund kuldsete tressidega mees teatas, et aeg sõita.

Imetore tundus sepale, kui ta kihutas uhkes vedrutavas tõllas, suured neljakordsed majad tormasid talle kahelpool vastu ja tänavasillutus veeres kõlisesedes hobuste kapjade all.

„Jumaluke, missugune valgus!“ mõtles endamisi sepp: „meil pole päevalgi nii valge.“

Tõllad peatusid lossi ees. Saporoošlased väljusid, astusid suurepärasesse kotta ja asusid minema üles mööda säravalt valgustatud treppi.

„Misuke trepp!“ sosistas sepp, „kahju kohe jalaga astuda. Mihukesed ilustused! Õeldagu veel: muinasjutud on tühi vale! Mis kuradi vale! Issand Jumal! missugused käsipuud! See peenike töö! Üksinda rauda rublat viiekümne eest kulutatud!“

Läind üles mööda treppi, astusid saporoošlased esimesse saali. Aralt järgnes neile sepp, kartes igal sammul libistuda parketil. Neljandasse jõudnud ta peatus tahtmatumalt seinal rippuva pildi ees. See oli Neitsi Maarja Jeesulapsega süles.

„Missugune pilt! missugune imeilus töö!“ arutas ta. „Vaat, otsekui, kõneleb, nagu elab! Ja Püha Laps! käekesed koos ja naeratab, vaeseke! Aga värvid! Minu Jumal, missugused värvid! Vägev töö! Mihuke ime ongi see maal, kuid see vaskne käepide,“ jatkas ta ukse juurde astudes ja selle lukku katsudes, „on veel rohkemgi imestamisväärt. Äh, mis puhas töö! Küllap need saksa meistrid selle kõige kõrgema hinna eest teind...“

Küllap sepp oleks kaua veel arutlend, kui mitte teener kuldsetes tressides teda käält poleks võtnud ja tuletand meelde teistest mitte jääda maha. Saporoošlased läbistusid veel kaks saali ja peatusid. Siin kästi neil oodata. Saalis uitas kindraleid kuldsetes mundrites. Saporoošlased kummardasid igasse külge ja jäid siis salgas seisma.

Hetke hiljem astus sisse suure saatkonna keskel uhket kasvu tüse mees hetmani mundris ja kollastes saabastes. Ta juuksed olid süiras, teine silm vaatas veidi kõõrdi, näol kõrkhukuseilme ja kõikides liigutustes paistis harjumus käskida. Kõik kindralid, kes upsakalt oma kuldmondrites uitand, läksid ärevaks ja näisid sügavate kummardustega iga ta sõna ja liigutust püüdvat, et kohe lennates täita ta soove. Hetman aga ei pannud seda nagu tähelegi, vaevalt niikutas pään ja astus saporoošlaste juurde. Saporoošlased kummardasid maani.

„Kas kõik siin olete?“ küsis ta venitades iga sõna ja hääldades pisut läbi nina.

„Jah, puha, isake!“ vastasid saporoošlased kummardades uuesti.

„Ärge unustage kõnelemast, nagu õpetasin teile!“

„Ei, isake, ei unusta!“

„Kas see on tsaar?“ päris sepp ühelt saporoošlaselt.

„Vaat sulle tsaari! See on ju Potjomkin ise!“ vastas see.

Kõrvaltoast kuuldus hääli ja sepp ei teadnud, kuhu pöördida silmad hulgakesti sisseastund daamidelt pikadehännalistes atlasriietes ja hoovkondlastelt kuldsetes kuubedes. Ta nägi ainult hiilgust ega enam midagi muud.

Äkitselt kõik saporoošlased langesid kummuli maha ja karjusid kui ühest suust: „Armu, emake, armu!“

Seppki mitte midagi nähes, viskus kõige suurema andumusega põrandale pikali.

„Tõuse üles!“ kõlas nende kohal käskiv, kuid ühtlasi meeldiv hää. Mõned hoovkondlastest askeldasid nende ümber ja müksasid saporoošlastele külge.

„Ei tõuse, emake, ei tõuse! Ennem sureme, aga ei tõuse!“ karjusid kasakad.

Potjomkin närvis huult, astus ise kasakate juurde ja sosistas ühele midagi käskivalt kõrva. Saporoošlased tõusid jalule.

Siis julges seppki tõsta pään ja nägi enese ees väiklast kasvu naisterahva, isegi pisut paksuvõitu, puuderdatu, sinisilmalise ja ühtlasi suursuguselt naeratleva näoga, millega mõistis kõiki oma poole võita.

„Kõrgeaulisem töötas mind tutvustada täna mu rahvaga, keda ma seni pole näind,“ kõneles sinisilmne daam uudishimuliselt vaadeldes saporoošlasti. „Kas teid siin ka hästi ülalpeetakse?“ jatkas ta lähemale astudes.

„Jah, aittüma, emake! Toit on hää, ehkki siinsed oinad pole kaugeltki seda, mis meil kodus. Küllap elatud ikka saab...“

Jälle Potjomkini kulm läks kortsu nähes saporoošlasti kõnelevat hoopis muud kui õpetand neile...

Üks saporoošlane astus tähtsalt ette: „Armu, emake! Millega on sinu truu rahvas sind pahan-dand? Ehk oleme olnud käsikäes pagana tatarlasega? Ehk oleme sobind iial türklasega, ehk oleme murdnud sulle truudust sõna või teoga? Miks ei ole sa armuline meile? Enne kuulsime, et oled käskind ehitada kindluseid meie vastu, pärast, et tahad meid oma jalgväe osaks muuta, nüüd kuuleme uusigi hädasid. Milles on süüdi saporooši vägi? Selles või, et sinu sõjaväe üle Perekoobi viis ja aitas sinu kindralitel tatarlasi peksta?..“

Potjomkin vaikis ja puhastas pisukese harjake-sega briljante, milledega ta sõrmed täis olid küllitud.

„Mida teie siis tahate?“ küsis Katariina hoolitsevalt.

Saporoošlased vahetasid tähendusrikkaid pilke.

„Nüüd on õige aeg! Tsarinna pärib, et mida tahame!“ ütles sepp iseendale ja heitis enese äkitselt põrandale maha.

„Teie tsaarilik kõrgus, ärge nuhelge, heitke armu! Ärgu mu pärimist, teie tsaarilik arm, pahaks pangu. Millest on tehtud kingakesed teie jalas? Arvan, et ükski kingsepp üle kogu maailma üheski riigis ei mõista seesuguseid teha. Jumal küll, kui minu naisuke paneks omale seesugused jalga!“

Tsarinna naeris. Hoovkondlastes samuti. Potjomkini nägu oli ühelhoobil tõsine ja naeruline. Saporoošlased hakkasid müksama seppa, arvates ta kaotand aru.

„Tõuse üles!“ ütles tsarinna lahkelt. „Kui nii väga himustad niisuguseid kingi, siis pole täita su soovi nii raske. Tooge silmapilk talle kõige kallimad kullaga kingad! Tõepoolest, mulle meeldib see lihtmeelsus!“

„Teil aga,“ jatkas ta saporoošlaste poole, „kuulsin, Sjeetshis ei abiellutavat iial!“

„Kuida nii, emake! Ega ole, tead isegi, miski elu ilma naiseta,“ vastas sama saporoošlane, kes varem jutlend sepaga, ja sepp imestas, teades ta hääd vene keele oskust, kuuldes ta kõnelust tsarin-

naga nagu meelega kõige jämedamas maamehe keeles. „Kavalad!“ mõtles sepp endamisi: „Küllap ta seda asjata ei tee.“

„Pole meie mustad mungad,“ jätkas saporoošlane, „vaid inimesed patused. Himustame, nagu kõik ausad ristiinimesed, keelatud. Meil on paljud, kel naised, kuid ei ela need Sjeetshis. On niisuguseid, kel naised Poolas, on niisuguseid, kel Ukrainas, on niisuguseid, kel Türgiski naised.“

Sel hetkel toodi sepale kingad.

„Minu Jumal, mis kaunid!“ haarates kingad hõiskas ta rõõmsalt. „Teie tsaarilik kõrgus! Kui juba niisugused kingad teil jalas ja nendega, arvan, käite liugugi laskmas, missugused peaksid küll olema jalakesed ise? Arvan, küll selgest suhkrust.“

Tsarinna, kel olid tõepoolest ülisihvakad ja kaunid jalad, ei suutnud naeratust hoida, kuuldes komplimenti lihtmeelselt sepalt, kes, tõmmust näost hoolimata, saporoošlase riietes oli päris tore poiss.

Õnnelik lahkest tähelepanust, tahtis sepp juba pärida tsarinnalt: ons tösi, et tsaarid ainult mett ja rasva söövad ja muud seesugust; kuid tundes saporoošlasi müksavat külge, otsustas vaikida. Ja kui tsarinna pöördus vanameeste poole neid küsitlema: kuidas elatakse Sjeetshis, missuguseid säälmombeid, taandus sepp ja lausis oma tasku poole kummardades: „Vii mind ruttu siit ära!“ ja oligi äkki teispool tõkepuud.

*

Uppus! Jumala eest uppus! Et ma siinsamas kõngeksin, kui ei uppund!“ sädistas paks kangrumoor, seistes tänaval Dikanjka eite keskul.

„Mis?! Või ma valetan? Või olen ma varastand kellegi lehma? Või olen ma kellegi ärateind, et teie mind ei usu?“ karjus sinipunase ninaga kasaka ülijakis moor ja vehkles kätega. „Vaata, et mul ivagi alla ei läheks, kui vana Perepertshitsa-eit poleks oma silmaga näind, kuidas sepp enese poos!“

„Sepp on poond? Vaata sulle lugu!“ lausis Tshuubi juurest väljund külavenem, peatus ja tungis vaidlejate poole.

„Ütle parem, et sa viina tilkagi suhu ei saaks, niisugune joomar!“ vastas kangrunaine. „Peab olema sinusugune hull, et ennast puua! Ta uppus! Uppus jääauku! Tean seda sama kindlasti, kui alles praegu tulid kõrtsist.“

„Häbemata! vaata, mis nüüd leidis!“ kaagutas sinipunanaline vihaselt vastu. „Peaks suu, niisugune lirt! Või ma ei tea, et djak iga õhtu sinu juures käib!“

Kangrumoor lõi lõkendama.

„Mis, djak! Kelle juures? Mis sa valetad?!“ „Djak?“ leelutas jänesenahkses kasukakeses djakiemand riidlejate juurde trügides. „Ma teile näitan, djak! Kes ütles: djak?“

„Eks vaata, kelle juures käib djak,“ ütles sinipunanaline kangrunaisele näidates.

„Siis sina see oledki, lita,“ ütles djakieit kangrunaisele päätetungides. „Siis sina, nõid, teda ärateind oledki ja põrgulakega jootnud, et sinu juurde käiks?!“

„Tagane minust, saatan!“ vastas kangrueit taandudes.

„Näh, neetud nõida! Libu niisuke! Ptüi!“ Ja djakiemand sülgas kangrunaisele otse näkku.

Kangrueit tahtis teha omalt poolt sedasama, kuid lärtsatas külavanemale ajamata habemesse, kes ninapidi otse kaklejate vahele tikkund, et kõike paremini kuulda.

„Ah sina eidenäru!“ karjus külavanem hõlmaga nägu pühkides ja nuuti tõstes. See liigahtus heidutas naised söimuga laiali igasse külge. „Niisuke roppus!“ urises ta pühkimist jätkates. „Või sepp on uppund! Minu Jumal! Aga missugune tore kunstimees oli! Mis tugevaid nuge, sirpe ja atru tegi! Kus oli jõudu! Jah,“ lisas ta mõeldes, „niisuguseid inimesi on vähe meie külas. Sellep ma neetud kotiski märkasin juba, et mees vaeseke tujust hoopis ära. Vaata sul seppa! Oli teine, ja polegi enam! Mina aga tahtsin veel oma kirevat mära rautada lasta. . .“ Ja täis seesuguseid kristlikke mõtteid, külavanem tammus pikkamisi oma üti poole.

Oksaana kohmetas, kui kuulis neid uudiseid. Ta ei usaldand Perepertshitsa-eide silmi ega naiste juttu: sepp oli liialt jumalakartlik, et hukata oma hinge. Mis siis, kui aga ta tõesti otsustas ära minna ega iial enam külasse tagasi ei tule? Vaevast leidub teist sepaugust tublit poissi. Ta armastas ju teda, Oksaanat, nii väga. Kauem kui keegi, kannatas ta tema tujusid. . . Kogu öö Oksaana aeles oma vaiba all paremalt küljelt pahemale, pahemalt pahemale ega saand sõbaga silmale. Vahel väherdades üleni alasti, siunas ta end pea täiel häälel; vahel vaikides otsustas sellele mitte enam mõelda, kuid mõtles järjesti. Ta õhetas üleni ja hommikuks armus sepassse ülepeäkaela.

Tshuub ei avaldand Vakuula saatuse pärast ei rõõmu ega kurbust. Ta mõtted olid mujal: ei suutnud kuidagi unustada Solooha truudusetust, ja jätkas unisenagi tema siunamist.

Saabus hommik. Juba enne valget oli kirik täis rahvast. Elatand naised valgetes suurrättides ja valgetes villastes jakkides löid ristitähete juba kiriku uksele. Nendest eespool aadlikud naised rohelistes ja kollastes jakkides, mõned isegi sinistes pääliskuubedes kuldsete narmastega. Neitsid, kellede juustesse põimitud poetäied linte, kaelas keed rahade ja ristidega, tikkusid veelgi lähemale altari ette. Kuid kõige ees seisis mehed — aadlikud ja lihtsad talupojad — vurrudega, juuksetuttidega kesk päälage, lihavate kaeltega ja vastaetud puhaste lõugadega, enamikus villastes päakottidega mantlites, mille alt vilkused valged, mõnel sinisedki kuued. Kuhu aga vaadata — igal pool pühalikud näod. Külavanem limpsas juba varakult keelt kujutelles lõpetavat varsti suure vorstisööminguga paastu; tüdrukud unistasid liulaskmisest poistega jääl; nobedamalt kui kunagi eided sosistasid palveid. Üle kogu kiriku kõmas, kuis kasak Sverbõguus kopsas pääga vastu põrandat tehes kummardusi palves. Üksinda Oksaana seisis nagu enesest ära: palvetas ega palvetand ometi. Ta süda oli täis kuhjaga tundeid: üks teisest tusasem, üks teisest nukram; nägu avaldas suurt südamevalu ja pisaraid värises silmis. Tüdrukud ei mõistnud Oksaana kurbust ega aimand selle põhjuseks seppa. Ometi Oksaana üksinda ei mõelnud sepale. Terve kogudus tundis, et püha nagu polegi püha, justkui midagi puuduks. Oisetest seiklustest oli djakil hääle ära ja ta pirises vaevast kuuldavalt laulda. Tõsi küll, külastav koorilaulja pörutas vägevast bassi, ent puudus ometi Vakuula. Oli hoopis toredam, kui „Meie isa“ või „Kõik keerubid kiidavad“ laulude algul astus
(Lõpp lhk. 144)

LENDAV HOLLANDLANE

Mayne Reid'i romaan

Inglise sõjalaev kihutab järel salapärase kuunari. Taga-aetav kannab signaali „Olen hädas“, kuid põgeneb iga abipakkuva laeva eest. Tegevus sünnib kesk Vaikset ookeani. Madrused sõjalaeval tunnevad õudust salapärase laeva ees, mis sõidab täiel purjel, ilma et ühtegi inimhinge temal paistaks, ja peavad teda viirastuseks. Lõpuks vaibub tuul, ja nii jälgija kui jälgitavgi jäävad seisma. Fregaadilt saadetakse kaater madrustega kahe ohvitseri juhatusel kuunari juurde. Ohvitserid ja pootsmann lähevad laevale ja näevad sääli vilksatuvat kahte imelikku olendit. Kõõgis leiavad nad elava luukere neegri nahas, kajutis aga kaetud lava taga kaks valget meest kinni-seotult. Sääli tõuseb torm ja must pilv matab laevad. Tormi vaibudes on kuunar kadund.

Tegevus järgneb San-Franciscos a. 1849. Sadam on täis laevu, milledeelt kullapalavikus madrused kaldale põgenend. Ainult inglise sõjalaev „Ristisõitja“ on täies korras. Kaks tema ohvitseri Croger ja Cadvallader armusid Kalifornia mõisniku don Monticho tütrese Carmenisse ja tütre tütrese Doloresisse. Nende võistlejateks peavad endid „Kaliforniarüütli“ Calderon ja Lara. Võistlejate poolte vahel sünnib kokkupõrge. Don Monticho üürib laeva „Kondor“, et lahkuda Ameerikast ühes kullaga. Laeval aga pole madruseid.

Cadvallader, kes oli talle lähemal, pöördus kabjamüdinale ja kuulis vihast hüüatust. Kähku haaras ta kortiku, et sellega tarvekorral lüüa. Hiljutine vallatu rõõmuilme kadus ta näolt, — see oli vali ja mehine. Kuid Lara kihutas tast mööda ilma vähematki tähelepanu talle pöörmata. Talle järgnes Calderon, kuid nähes paljastatud kortikut, kadus tema

juhus, kuigi alles praegu seda pudelist oli võtnud, ja kihutas mööda.

Samal ajal kuuldes kabjamüdinat Croger peatab oma hobuse ja pöörab ümber. Nähes Larat otse enese päälle sõõstvat, mõistab ta seda kavatsevat kokkupõrget: võte, mida hispaanlased Kalifornias harrastavad. Croger teab olevat oma hobuse tugev ja kihutab vasta. Sünnis kokkupõrge ja Lara ühes oma hobusega siples tolmusel teel. Siiski kargas ta jalule ja haaras püstoli, kuid juure ruttav

Cadvallader võttis talt relvad. Sõjariistutu, üleni tolmune, häbitatud seisis Lara teel, karjudes needmisi, ähvardusi ja sõimu. Cadvallader naeris laginal, Croger aga sõnas veenvalt:

„Minge koju, härra Lara, ja istuge sääli kuni jahtute. Võite saada tagasi oma hobune, kuid püstolid jätan esialgu enese kätte. Sedasama soovitan teilegi,“ lisis ta Calderonile pöörates.

Siis hüppasid inglased oma hobustele ja tõttasid daamidele järele, kellega jätkasid teed koju.

XX Nägemiseni Cadixis!

Jätnud jumalaga „Kondori“ kapteni, Monticho läks koju. Teel peatus ta linnas, et kõnelda laevaagendiga keda tundis hästi ja kellele võis julgesti loota. Pääsi, kuidas kuld toi-

Tallinna Niguliste kiriku altari uksemaal

Tallinna Niguliste kiriku altar on suurepärane kunstiteos. Ta on Tallinna mustapäälaste ja Suur-gildi poolt lastud teha Lübeckis maalermeister Hermann Rode'l. Altar on pühendatud Püha Nikolai, Püha Viktorile ja Püha Georgile.

Pildil: p. h.: Püha Katariina, Naitsi Maarja Jeesulaptega, Püha Barbara; p. a. r. Püha Viktor, Püha Nikolai, Püha Georg.

metada laevale. Mõte, et talt röövitakse kuld, jälgib Montichot. See kartus on põhjendatud. Viimasel ajal voolab San-Franciskosse rohkesti kuritegijaid Austraaliast, kes sääal kannud karistuse või põgenend sunnitöölt, kohalikest röövlitest kõnelematagi. Teaksid ainult nad Gregorio Monticho majas ilma kaitseta olevat sellise hulga kulta, nad rööviksid selle. Don Gregorio tahtis vahetada kulla väärtpaberite vastu, kuid San-Franciskos polnud neid kümnendikkugi selle väärtusest. Pidand agendiga nõu, otsustas ta kulla veel samal ööl salamahti laevale viia.

Don Thomas pidi muretsema paadi usaldusväärsete meestega ja Monticho maja juure jõudma. Kuld kantakse tasahilju paati ja viiakse otse laevale, kapten Lantanasi hoole.

Läbirääkind agendiga Monticho tõttas koju. Sääal läks ta oma magamistuppa ja keelas tülitamast enast kuni daamid tulevad koju. Magamistoas peitus kuld, mille kõrval ta magaski harilikult. Osa kulta on kottidesse, osa kastidesse mahutatud.

Peagi kuuldus kabjaplaginat hoovist ja daamid ühes saatjatega jõudsid koju. Don Gregorio tõttas neile vastu.

Noored neid hüppasid kergesti ratsudelt ja jooksid vanahärrat kaelustama hellelalt kui kunagi varem, sest nad mõlemad loodavad tema pääle. Don Gregorio taipas, milles lugu. Ta teadis, et mõlemad

merimehed kosind, ja et ta peab andma oma nõusoleku. Tal polegi midagi selle vastu. Kapten Brasbridgesilt sai ta juba soovitud andmed. Mõlemad noormehed omavad hääl reputatsiooni; on tublid merimehed ja aadlikeist perekondest. Cadvalladoril on kaunike varandus, Grogeri aga ootab kolossaalne pärandus. Teel Vahemerde „Ristisõitja“ peatub Cadixis, kus võivad paarid kohata teineteist.

Don Gregorio jutustas uhkelt serveeritud laua taga, et teind kokkuleppe tshiili kapteniga ja tähendas mu seas raskusest, mis Lantanasil meeskonna puudumise tõttu.

„Ühe tubli merimehe,“ ütles Croger, „võin ma teie kaptenile vististi soovitada. Mis sa arvad, on Harry Blew juba kullakaevamisele asund?“

„Arvan, ta on veel siin“, vastas Cadvallader. „Alles ülelele külastas ta oma seltsimehi laeval.“

„Kes on see Blew?“ päris Don Monticho.

„Tublim madrus, kes meie laeval teenind. Nüüd otsustas ta katsuda õnne kulla kaevamisel. Kui ta asub veel siin, siis loodan teda kindlasti võivat saata teie laevale. Kord meie peatusel ühes sadamas kukkus Harry üle parda, ja kui poleks olnud mind, oleks hai teda neeland. See on muidugi üksainus mees, kuid kümnet väärt. Ta valitseb täiesti purjeid ja tunneb kõiki Vaikse okeani sadamaid.“

(Järg lhk. 148)

koorile sepp ja ürgas nagu lauldakse neid Poltaavas. Päälegi sepp oli kiriku ainus võõrmünder. Juba mõõdus hommikuteenistus, juba lõunanegi... Tõepoolest, kuhu põrgu sepp on ometi kadund?

*

Kiiremini veel kui enne kihutas kurat sepaga tagasi koju ja äkitselt oligi Vakuula oma maja ees. Parajasti laulis kukk.

„Kuhu nüüd?“ käreatas sepp, haarates põgeneda tahtnud kuradi hännast. „Kannata, sõber, miks see sugune rutt: pole veel tänandki sind.“

Ja rabades vembla, sepp virutas talle kolm tullist nähvakat ja vaene kurat pistis valuga punuma ülepääkaela. Selleasemel, et tüssata, kiusata ja nari-rida teisi, — oli nüüd narritav inimsoo vaenlane ise.

Siis astus Vakuula oma üti esikusse, puges heintesse ja põõnas lõunani välja. Ta ehmus, kui ärgates nägi päikese kõrgel. „Magasin maha hommikuse ja lõunasegi jumalateenistuse!“

Jumalakartlik sepp oli tusane mõeldes, et küllap Jumal talle patumõtete pärast oli saatnud seesuguse une, mis ei lasknud tal isegi nii kallil pidulikul pühäl kirikusse minna. Ometi lohutas ta end kavatsusega sellest tulev-nädalal papile pihtida ja juba tänasest pääle läbiaasta igapäev viiskümmend korda kummardades ja otsaesisega maad puudutades end jumala ees alandada. Siis vaatas ta tuppa; ent sääal polnud kedagi. Nähtavasti ei olnud Solooha veel jõudnud tagasi koju.

Ettevaatlikult tõmbas ta kingad põuest, imestas jälle nende peenikest tööd ja läind öö juhtumisi täis imet; pesi, riietus võimalikult hästi, kuna pani selga saporoošlastelt saadud riided. Siis võttis laekast Poltaavast ostetud sinise põhjaga mütsi, mida polnud varem pannud kunagi pähe, samuti uue särava vöö, sidus nad ühes nuudiga rätti ja läks otseteed Tshuubi poole.

Tshuub jõllitas silmi nähes astuvat sisse seppa

ega teadnud mida imestada: kas seda, et sepp on tõusnud surmast, või, et sepp julges tema juurde tulla, või, et ta enese ehtind nii toredaks saporooš-laseks. Kuid veelgi suurem oli ta imestus, kui Vakuula avas kompsu, tema ette ladus tuliuue mütsi ja vöö, missuguseid polnud nähtud veel külas, ise aga põlvili langes ja paluvalt lausus: „Ole helde isake! ära vihastu! Siin sulle nuut: peksa nagu kutsu süda. Annan enese su meelevalda ja kahetsen südamest; peksa — kuid ära ole pahane. Kord olid mu kadund isale vennaks, ühes leivas sõite ja koos liiku jõite.“

Salajase rõõmuga nägi Tshuub, kuidas sepp, keda kõik kartsid, kes näppude vahel murdis hobuseraudu ja viiekopikulisi nagu plinisid — seesama sepp lamas nüüd maas tema jalgade ees. Et tunda veel enam oma väärtust, Tshuub võttis nuudi ja löi sellega sepale kord korda selga. „Noh, jätkub, tõuse üles! Kuula vanainimeste sõna! Unustame puha mis olnud meie vahel. Eks kõnele nüüd, mis on sul südamel?“

„Anna mulle, isake, Oksaana!“

Tshuub mõtles veidi, silmitses mütsi ja vööd: müts oli tore, vöögi ei jäänd sellest maha; mäletas truudusetut Soloohat ja ütles otsustava sõna: „Hüva! Saada kosijad siia!“

„Ai!“ kiljahtas Oksaana astudes üle läve ja nähes seppa, ning kiindis temasse imestuse ja rõõmuga silmad.

„Vaata, missugused tõin sulle kingad!“ ütles Vakuula. „Just samad, mis kannab tsarinna!“

„Ei, ei! pole vaja mul kingi!“ tõrjus käega Oksaana ega pöörnud talt silmi. „Kingadetagagi ma...“ Rohkem ei lausund, vaid punastas.

Sepp astus ta juurde ja võttis ta käe, tüdruk langetas silmad. Mitte kunagi varem ei olnud ta nii imeliselt ilus. Vaimustatud sepp suudles teda vaikselt ja Oksaana nägu löi lõkkele veel enam ja ta oli veelgi kaunim kui enne.

(Lõpp)

Läti kunsti 10. aasta juubeli näituselt

„Odamehele“ kirjutand Jaan Vahtra

Marta Liepin-Skulme: Pää

Tänavu pühitses meie lähem naaber Läti vabariik oma kümne aasta kestvuse juubelit.

Selle juubeli puhul oli k. a. novembris-detsembris korraldatud Riias ühtlasi Läti kunsti möödunud kümneaasta juubeli näitus.

Kõige päält olgu tähendatud et Läti kogu vaimline kultuur on vanem ja sügavam Eesti vaimlisest kultuurist. Läti rahvas omab suure ja tugeva

tsentrumi — Riia linna, mis oma geograafilise asendi ja tugeva elurütmi kaudu on aastasadade kestel mõjutanud mitte üksi oma ligemat ümbrust, vaid kogu Baltikumi. Juba aastakümneid tagasi oli Riias kunstikool; kuigi sõna kitsamas mõttes, kus lätlased kõrvuti muulastega said esimest kunstilist haridust. Enam kui paarkümmend aastat tagasi ehitas Riia linn kauni kunstimuseumi hooned, kuhu hakati koguma kunstiteoseid eeskätt Balti meistritelt, kuid selle kõrval ka võõrsilt. Nii leidis Riia linna kunstimuseumis isegi Rodini teos. Pääle selle tegutses Riias Kunsti Selts kus peeti referaate, korraldati kunstinäitusi jne. ning kus liikmeteks pääle sakslaste olid ka lätlased. Kunsti Seltsil oli rikkalik kunsti raamatukogu ja lugemislaud, kus paremad Euroopa kunstiajakirjad saadaval; raamatukogu ja lugemislaud olid kõigile kunstiharrastajaile avatud. Umbes kaksikümmend aastat tagasi asutas linn moodsa Kunstikooli, kuhu õpetajaiks kutsuti nähtavamaid Balti kunstnike rahvuse pääle vaatamata. Nii näeme 1910—1911 a. paigu Riia Kunstikooli õpetajatena tollaegseid

nähtavamaid Läti kunstnikke: Vilhelm Purviti, Janis Rosentali ja Janis Robert Tilbergi, nendest esimene Kunstikooli direktorina. Tõsi, juba palju varem oli Läti kunstielu märgitav ning mitmed Läti soost kunstnikud olid omale tähelepanu võitnud ka võõrsil, Peterburis, Moskvast, kus neist mõned olid koguni õpetajaiks Vene Kunstikooles. Kuid Läti tõelise omamaise kunstielu algust ja hoogu tuleb otsida just neilt ajult mil Riia linna Kunstikool hakkas töötama Vilhelm Purviti juhatusel.

Kõige päält tõmbas Vilhelm Purviti kui populaarse maastiku maalija nimi siia rohkel arvul õpi-

Valdemar Tone: Daami portree

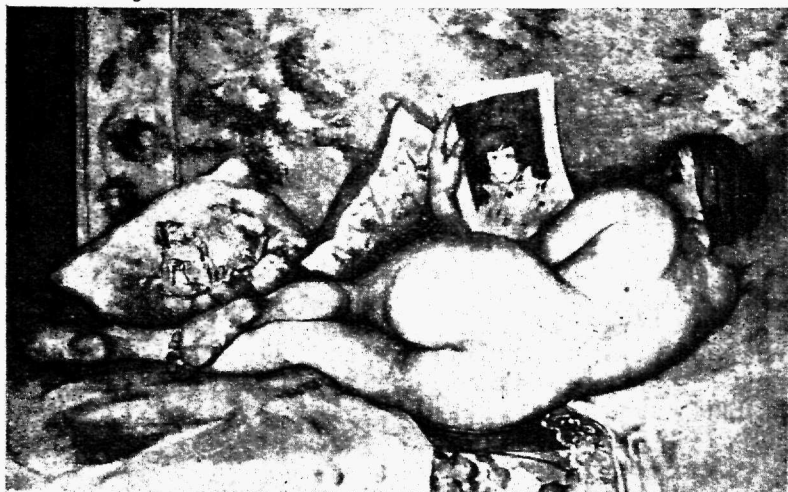
lasi kokku, ja seda mitte üksi Lätist, vaid ka Eestist, Leedust ja Poolast. V. Purvit oli õpetaja, kes ei pidand kinni tardund akadeemilisest õppeviisist, kuigi ta ise oli saand hariduse Vene Kunstideakadeemias. Olles ise läbi ja läbi impressionistliku kunstivoolu pooldaja ja harrastaja, pooldas ta oma õpilasteski nende individuaalset joont ja andis sellega laialise vabaduse oma enese tunde ja maitse väljendamiseks, niipalju kui see oli lubatav puhttehnilise arenemise kõrval.

Neilt Riia Kunstikooli algupäivilt millest möödund ligi paarkümmend aastat, Purviti juhatusel, on pärit rida kaasaegseid Läti nooremaid kunstnikke, keda nägime esinevat sellel juubelinäitusel ja kes tõepolest ongi kandvamaid meistreid Läti uuemas maalikunstis.

Veel enne kui asume vaatlema näitust ligemalt, olgu tähendatud ühe olulise motiivi pääle, millest osalt on tingitud Läti kunsti iseloom.

Riia — see on etapp lääne ja ida vahel.

Ja selles ida ja lääne risttules on arenend Läti uuem maalikunst ning rõõ-

Janis Cielava: Akt

Konrad Ubans: V. Egliti portree

mustaval viisil nii, et on hoidnud alles omas areneva töupärase ilme ja kodumaise õhkkonna, s. o. ida ega lääne kunstiilm pole valdavalt vallutand noort tõusvast omapärasest Läti kunsti, vaid Läti kunstnikud on võõrast kunstiilmast omandanud ainult nii palju, kui on vastu võetavad teatavad põhi-printsipiibid kauniduse mõiste väljendusel.

Käesoleval juubelinäitusel mis oli korraldatud Riia linna kunstimuuseumi avarates saalides, oli esitatud ligi 700 maali, joonistust, skulptuuri enam kui sajalt autorilt. Ilma et tarvis oleks minna üksikasjadesse tuleb kõige päält märkida, et siingi nagu igal pool mujal ilmas on käimas äge võitlus puhta kunsti ja n. n. literatuuri vahel. Seda viimast bagaashi, — keskpärasest naturalistlikku, rahvuslikku ja ka sümbolistlikku maali oli näha valdavas enamuses. Võrdlemisi korrektilt maalitud nature morte, portree, maastik, pilte rahvuslike suursündmuste teemidel — need katsid suurema osa seinu, kuid tõeline kunstisõber võis neist rahulikult mööda minna, ehk pahemal juhtumisel nende labasuse ja ebakunstlikkuse üle vihastuda. Aga see väga harilik ja keskpärane hulk jäi siiski varju kümnekonna tõsise kunstiteose ees, millede autoriteks osutuvad kunstnikud Valdemar Tone, Konrad Ubans, Roman Suta, Ernst Sveic, Attis Skulme, Uga Skulme, Janis Plase, Janis Liepin, Janis Cielava, Aleksandra Belzova, Francisk Varslavan, Nikolai Strunke graafik Sigismund Vidberg, Leo Semp, Marta Liepin-Skulme. Need nimed on Läti kunsti juubelinäitusel kandvamaid ja õieti nende teoste kaudu võib iseloomustada Läti praegusaja maalikunsti.

Kuidas käsitavad nad maali? On nad mingisuguse erilise kunstivoolu esitajad: impressionistid, ekspressionistid, kubistid või konstruktivistid?

Tuleb enne kõike tähendada, et vist suurem osa neist on omal lähemas minevikus läbi põdenud peaaegu kõik mainitud „ismid“, ilma et nad kunagi oleks saanud mõne „ismi“ fanaatiliseks pooldajaks. Nad on neilt omandanud vaid esteetilis-olulise, jättes kõrvale kuiva shablooni pääliskaudsuse. Ja nii näeme et mitte ükski neist maalijaist ei ole ärritunud ei mingist „ismist“, vaid püüab väljendada maalilist ilu värvide peene harmoonia, vormide kauniduse, joonte rütmika ja tugeva sisemise konstruktsiooni kaudu. Tõsi, nende maalijate lähtekohaks on loodus, isegi väga lähedane loodus — nature morte, portree, maastik, figuraalne kompositsioon, kuid loodusobjektid on neile ainult toores materjal, mida kunstnik oma sisemise mina väljendusel ja puhtmaaliliste probleemide lahendusel tarvitab kaudse abinõuna. Pääülesanne ja eesmärk on maal ja mitte mis vaid kuidas. Selle poolest on üleval nimetatud grupp kunstnikke vaimiliselt ligilaul moodsa Prantsuse maalikunsti suurmeistrile Paul Cezanne'ile, kelle tänuväärne mõju on paljude juures enam või vähem märgatav. Huvitavamaid teiste hulgas on Tone, Ubans, Sveic, Suta, Belzova, Plase, Vidberg. Neist on kahtlemata kõige revolutsioonilisemad Sveic ja Suta ning osalt ka Belzova. Muu seas on Suta esinend huvitavate kompositsioonidega portselaanil. Võiks veel märkida et kõigist kodumaisem omis maalides on kahtlemata Konrad Ubans, kelle alevite ja külaurmede motiivid mõjuvad väga intiimilt.

Võib öelda, et ülalnimetatud kunstnikkude

Aleksandra Belzova: Kompositsioon

teoste ja püüete kaudu sammub Läti noor maalikunst sihikindlalt suure, elujõulise kunsti poole, ning võib oma peagi nähtava ja püsiva koha Euroopa suurrahvaste kunsti Parnassil.

Härjapääleht õnnesümboolina

„Õnn, õnn!“ — hõiskavad noored, leides neljajarulise härjapäälehe ja ruttavad teda noppima. „Õnn, õnn!“ — hüüatavad nähes teda vanad, nagu nooredki, murravad tema, kuivatavad ja hoiavad alal.

Selline naiiv usk õnnesse, mille toob neljajaruline härjapää ehk ristikleinaleht on pärit juba muistsest ajast ja seletatav kõikide rahvaste usuga, et normaalsusest kõrvale kaldunud taimed on kui mingi jumala ime.

Nii jututatakse, näiteks, õnnest mille ristikleht toond ühele väljarändajale Uude-Ilma, kes juba piletiigi laevale võtnud. Juhuslikult läind ta enne laeva ärasõitu botaanika aida. Sääil silmand murul neljajarulise härjapäälehe. Rõõmsalt tormand ta üle lillepeenarte murule, et saavutada selle õnnetoova talismani teekonnale kaasa, kuid aiavaht taband tema ja viind kontorisse. Kuna aga parajasti direktorit pole sääil olnud, siis oli reisija sunnitud hädaldamistest hoolimata ootama. Lõppeks ilmund direktor, kuuldes milles asi, naernud ja määrand tühise trahvi. Sadamasse jõudes oli laev juba läind. Meelt heites ja vihane, et oli uskund neljajarulise härjapäälehe toovat õnne, kuna see talle õnnetuseks saand, viskas ta minema süüdi oleva lehe. Mõodusid päevad. Reisija jäänd ootama järgmist laeva. Ühel päeval aga lugend põrutava teate, et laev, millelt ta ristiklehe pärast jäänd maha, on hukkund kauge merel ühes kõikide reisijatega. Alles nüüd mõistnud väljarändaja, kuidas neljajaruline härjapääleht päästnud tema elu ja võib olla oleks toond talle veel edespidi palju õnne.

Juba vanal ajal erines härjapää õnnetaimena. Nii pidasid gallia druiidid teda pühaks ja tervendavaks taimeks, vanad roomlased aga suve sümbooliks. Vana Rooma ühel aastaegasid tähendavate figuuridega kaunistatud hauasambal esineb suvet sümbooliseeriv figuur härjapäälehega käes.

Keskajal õmmeldi õnnetähendav ristikleheke kaugele reisile minejale salaja riietesse ja usuti sellest kaitset õnnetuste ja kurja eest ning õnne ettevõtetes.

Õnnemängijad kandsid teda enesega kujutelles teda aitavat saavutada võitu; kaupmehed, et — kasulikult müüa ja osta.

Et suurendada tema mõju, pandi ta palveramatute vahele, millega kirikus käidi.

Tema imejõu kohta liikus keskajal rohkesti legende ja jutte.

Neljajarulist härjapäälehte peeti talismaniks ka igasuguste kuradi kiusamiste ja nõiduste vastu.

Kord kusagil külakeses juhtund järgmine lugu. Silmamoondaja esines oma kunstiga ja pani imestama kõiki oma imelikke ja arusaamatuid nõiatempe: läks läbi jämeda tammepuu, balanseerides ninal hiiglapalki kõndis ta mööda pinguli tõmmatud köit j. m. s., päältvaatajad arvasid olevat ta ühenduses kuradiga.

Sel hetkel tuli juhuslikult tüdruk härjapää korviga ja hoidis käes neljajarulist õnnelehte.

Nähes kõiki neid imestund nägusid ja ammuli suid, puhkes ta kõvasti naerma, sest õnnelehe abil selgus talle silmamoondaja tüssang: hiigla palgi asemel hoidis ta ninal peenikest teivast ja selle asemel, et läbi paksu tamme minna nagu näis kõigile, läks ta lihtsalt ümber puu j. n. e.

Kohe teatas ta pettusest vaatajaile, kes tahtsid moondajat peksta ja kuradi liitlasena ärapäletada, kui see järsku õnnelehe oma kätte haaras ja tüdrukut veenis, nagu käiks see piki sügavat oja.

Tüdruk pistis hädaldama, kääris omad riided järjest kõrgemale üles; rahvas hirvitas mis kole, kuna moondajal õnneustus põgeneda.

Selliseid lugusid liikus keskajal väga palju.

Ent tavalikku kolmeharulistki härjapäälehte peeti pühaks. Selle põhjuseks oli lehe kolmiklus, millel suur tähendus kõikide aegade uskudes pea kõikide rahvaste juures.

Keskaja kristlastel oli lehe kolmiklus kolmainuse ja nii maise kui ka taevase armastuse sümbooliks. Selle tõttu esines härjapääleht eriti gooti kiriku arhitektuuris, ja ta polnud ükski akente ja uste ilustuseks, kuid ka pühakoja põhiplaaniks. Sel ajal tarvitataid härjapäälehe kujulisi riste on püsinud meie päevini.

Samuti oli ta keskaegsete laulikute, minnesängerite poolt alati ülistatud kauni ja üliiva taimena. Ja kui nende lauludes esines lilleline aas, siis oli see tingimata ilustatud toredate õite ja härjapääga.

„Istun kõrgel haljal künkal,“ laulab kuulus kesk-aegne trubaduur Walter von der Vogelweide, „ja vahel minu ja järve kasvavad lilled ja härjapää.“

Teine minnesänger Christian Halige lõpetab nii oma laulu: „Ja mu süda lõi haljendama nagu haljendab noor ristikleht.“

Ent eriti suurt rolli etendas härjapääleht liri ajaloos, olles mitte ainult rahvuslase ja liri ühinemise embleemiks, vaid ka liri kaitsja Püha Patricku taimeks.

Siin kannab ta nime „shamrock“ ja tema saamisloost jutustatakse järgmist: „Püha Patrick, liri esimene piiskop ja tema kaitsja, sündis kusagil Prantsusmaal. Mereröövlid varastasid ta kuuteistkümnenda aastana ja müüsid ta orjaks kellegile Mac Baenile.

Roman Suta: Riia

Siin oli ta orjana kuusteistkümmend aastat ja oleks siia jäänd veel jumal teab kui kauaks, kui poleks talle juhtund õnn põldu kündes leida vaost kõrgeväärtuslise raha, mis võimaldas enese vabaks ostmise. Vabanedes tõttas ta kohe tagasi kodumaale ja kirglik soov saada ristiusu kuulutajaks, mis valdand teda juba iiri orjapõlve päevil, teostus peagi: aastal 432 õnnistas piiskop ta preestriks ja ta tuli tagasi juba ristiusu kuulutajana paganlisele lirimaale ja algas leegitsevaid jutlustusi.

Ja kord kui ta ühel künkal jutlustas iirlastele Jumala kolmainususest, jäid asjatuks kõik ta püüded kuulajatele seda mõistetavaks teha. Keegi ei suutnud taibata, kuidas võib ühes Jumalas kolm isikut olla. Siis langes juhuslikult ta pilk oma jalgade ees kasvavale härjapääle. Murdes ruttu ühe lehe, Püha Patrick näitas seda iirlastele ja ütles:

„Vaadake, siin näete kolm lehte aga ometi on see üksainus, Teie aga ei suuda mõista, et Jumal on üks Kolmainususes!“

See lihtne võrdlus sünnitas ootamatu efekti: kuulajad mõistsid selgesti, millest oli kõnelnud Püha Patrick ja sellest päale sai härjapääleht ristiusku pöördund liri rahvuslikuks embleemiks.“

Veel praegugi omab see lihtne taim kogu liris suurimat austamist. Iga aastal 17. märtsil Püha Patricku päeval ei kohta te ainustki iirlast, kes ei kannaks enesega härjapäälehte: meestel kübaral või nööpaugus, naistel juustes või rinnal.

Kui Conventgardeni turule Londonis minna sel päeval, siis ei või tundagi seda turgu. Hariliku aiavilja, sibulate, rediste, porgandite asemel on terved rõugud ristikkeina ja rahvas ostab üksteise võidu.

Teisel päeval aga on postiasutised kuhjatud kaartide, karbikeste ja igasuguste pakikeste virnadega. Need on ristikkeina saadetised lirst, mis aadressseeritud ministritele, parlamentide liigetele, sõjaväe võimudele, tööstuse, kaubanduse j. n. e. tegelastele. See on iiri rahvuslik meelevaldus.

Post on nende saadetiste tõttu niivõrd koormatud, et kirjad aadressaatidele suure hilinemisega päralt jõuavad.

Samal päeval kogu Dublin ja teisedki suured ja väikesed liri linnad ehtuvad juba varahommikust pääle

härjapäa pargadega, tuhandete roheliste nende kohal lehivate lippudega ja kogu rahvas härjapäälehekest kandes ilmub tänavale. Ristikleht pole mitte üksi inimeste kübaratel, vaid ka rinnalaste tanukestel, hobustel tuttideks pääs ja koertel suukorvide küljes. Kõik sõidukid, kutsarite ohjad ja piitsadki on temaga põimitud. Äride vaateaknad on ilustatud härjapäaga ja roheliste lippudega. Lühidalt — kogu liri muutub sel päeval härjapäa riigiks.

Sama kordub kõikidel liri rahvuslikkudel pidustustel ja patriootilistel manifestatsioonidel. Nii austavad iirlased härjapäad, oma rahvuslikku taime.

Pea kõigis maades ülistatakse härjapäad ja usutakse tema imetegevasse jõusse. Saksamaal arvatakse veel tänapäev, et kes punub neljajarulise härjapäälehe süütuma tütarlapse palmikusse, omab võimu näha peidetuid varandusi. Kes leiab ta südaööl, seda ootab suur pärandus ja mänguõnn. Kes aga ta ööseks oma padja olla paneb, näeb unes oma tulevast. Kui aga tütarlaps neljajarulise härjapäälehe oma kingasse paneb ja küsib esimeselt vastutulevalt mehelt selle nime, siis kannab sama nime tema tulevane. Kui aga noormees tütarlapse kingasse õhtuste kirikukellade ajal murtud härjapäälehe peidab, siis armub temasse tüdruk.

Sama imetegevateks peetakse ka teisi ebanormaalseid härjapäälehti.

Kes leiab kaheharulise härjapäälehe pühade laupäeval õhtuste kirikukellade ajal, abiellub samal aastal; viieharuline vastuoksa ennustab muret ja õnnetust, seitsmeharuline aga aitab paljastada pettust ja näha kuradi püüniseid.

Ent valge ja punaste lehtedega härjapäa ennustab surma kellegile lähikonnas.

Leidub ka härjapäälehti salaparaste punakate täpikestega lehtedel. Põhja-Ameerikas nimetatakse neid täpikese Kristuse verepiiskadeks. New-Orleansi ühel surnuaial kasvab seda härjapäad haruldaselt ohtrasti ja kohalik rahvas kaupleb selle kui püha taimega.

Härjapääleht kui õnnesümbol esineb jõulu-, uusaasta, sünnipäeva j. m. kaartidel tänapäev isegi mail, kus see taim pole igapäevane, toob tihti õnne neilegi, kes teda ei tunne. (Lõpp)

(„Lendav Hollandlane“)

„See oleks ju päris kuldne mees Lantanasi jaoks!“ hüüdis Gregorio, „kui aga teie ta leiaksite?“

„Juba täna hakkame otsima teda ja niipea kui leiame, saadame otseteed kapteni või teie agendi juure. Lubage mulle agendi aadress.“

Don Gregorio võttis kaardikese taskust ja ulatas Crogerile.

Hispaanlased ei armasta lauast istuda kaua. Vaevalt oli lõpetatud söömine, tõusis donna Carmen oma õetütrega lauast ja läksid terrassile. Külalised jäid kõnelema don Montichoga oma südameasjust. Cadvalladeri küsimisele, kas don Gregorio nõus on neile hakkama älapapaks, vastas see nõusolevalt, ja särades õnnest tõttasid noormehedki välja terrassile.

Kumbki paarike siirdus erikülge, kuid mõlemad kõnelesid jälleägemisest Cadixis. Tunnid lendasid ja saabus aeg jumalagajatuks, mille kibedust vähenasid sõnad: nägemiseni Cadixis.

XXI Vana hääaja madrus

Harry Blew esitab merimehe tüüpi ajast, mil liikusid laevad alles purjede abil ja mil neid tammepuust ehitati, mitte aga terasest. Tema niikuinii tõmmu näo on päike, merituled ja tormid vask-punaseks muutnud. Ta nägu on ümarik, sümmeetriliste joontega ja lõbus, mida täiendavad julged sätendavad hallid silmad ja kaks rida valgeid hambaid. Sinise paelaga madrusemüts on visatud kõvasti ta tihedatele ja tumedatele kaharjuustele. Laiad õlad tunnis-tavad kangelasjõudu, hõlmad on lahti, ja põlend paljale nahale on tätoveeritud ankur, sellest aga pisut allpool varjus noore naise figuur, võib olla, ta armsama pilt. Ometi võib kahelda, kas Harry süda on truuks jäänd oma armsamale, sest ta pahemal käel randmest küünarnukini, on tätoveeritud veel teine sinine daam, mis otsustades värvi järele on värskem töö; parema käe sama paika ehib amor, kes allasihitava vibuga lendab kolme südame kohal. (Järgneb)

Isikuloolisi anekdoote

Ühe Tartu tuntuma naiskorporatsiooni „esimehega“ tekib kõne äsja ilmud kirjandusteose üle. Kõneldes pikalt teosest, küsitakse lõpuks lugupeetud esimehelt, et kes selle teose autor. „Sõnavara“.

Ühel kubistide näitusel „Pallases“ oli esitatud ka kuulsa Vene kubisti Larionovi maal „Mees vurrudega“ (praegu B. Prawdini omandus). Üks intelligentseist vaatajaist tormab lähedal oleva kubistliku kunstniku juurde ja vihasealt küsib:

„Kus siis selles maal on vurrud?! See on lihtsalt inimeste narrimine: mees nagu oleks, kuid vurrusid pole. Maali allkirjaks aga: mees vurrudega!“

„Vurrud on teise külje pääl . . .“ saab ta vastuseks.

Kui „Tarapita“ ilmus, saadeti Võrru neid suur pakk ühele kunstnikule levitada. Tänaval nähakse teda ajakirjapakiga, küsitakse:

„Kas see on üks uus ajaleht?“

„Jah.“

„Mis sääl sees?“

„Õudseid asju on maailmas lahti. Neli-viis tapmist jne.“ reklameerib kunstnik. Jalamaid müüs ta siinsamas maha kõik saadetud „Tarapita“ numbrid.

Hõimuaate vanem eestvõitleja ja vanasti alaline Soome-külastaja H. Prants viibind ühel suvel tuntud karskustegelase prl. Ally Trygi (enne tema abiellumist dr. Heleniusega) juures Helsingis õhtul hiljem ja küsind nii 1/4 1 ajal öösel oma hariliku viisi järele: „Ei tea, kas siin peaks ka hotelli olema?“ Tol ajal aga oli kaines Soomes kombeks, et kell 12 öösel suluti kõik hotellid. Saades vastuse, et nüüd enam ei pääse hotelli, võtnud H. Prants vastu lahke neitsiliku ettepaneku, ööbida tema kahetoalise korteri esimeses toas. Prl. Tryg eland Esplanaadi elavamal poolel. Öömajaline lükand Esplanaadile käivad aknad lahti ja kasutand ühtlasi juhust, et kuivatada aknapuudel oma määrdund aluspesu ja samaseid ning mitte just terveid sokke. Magatud hommikul kauem ja varased helsinglased pole olnud just

vähe imestand sellasest väljanäitusest veelgi rohkem olnud imestand need vaatlejad, kes teadnud, et aknad kuuluvad juba tol ajal laialt tuntud karskustegelasest preili korterile. Imelikud külalised, veelgi imelikumate asjadega ning koguni kummaliste kommetega — mõtelnud lihtsameelsed helsinglased.

Kunstnik Jaan Vahtral oli välja pandud ühel kunstinäitusel maal „Talu õu.“ Näitusel asub kunstniku juurde üks tuntud Tartu arst ja küsib:

„See maal tundub tuttavana. Kus on maalitud, kas sääl ja sääl?“

Kunstnik jaatab.

„Kas oli sääl ka vana rehi?“

„Oli.“

„Kas elas sääl ka üks vanamees?“

„Elas.“

„Teate, mina olen sääl talus käind.“

Ja arst haaras rahakoti ning ostis teose. Maal oli maalitud pääst ilma ühegi eeskujuta.

Suvel laulupeo ajal külastas Eestit ka Soome noor luuletaja Uno Kailas. Viimase sulest ilmus paar artiklit Soome kirjanduse üle meie ajalehis.

Ühe neist ilmudes U. Kailas ja J. Pert saavad kokku Tallinnas. Pert, kes hiljuti läbi lugend Kailase artikli, küsib:

„Kuidas! Teie oma artiklis iseloomustades Lauri Haarlat tähendate otsekohe, et ta on suur don Juan. Säärane julgus meil oleks andeksandmata.“

„Kuid teie saite minu kirjutuse järele Lauri Haarlast ettekujutuse kui elulisest mehest?“

„Seda küll.“

„Aga seda ma ju tahtsingi.“

Tartu advokaat Max Päss on tuntud omapäraste vastuste tõttu, mille teravmeelsus ei selgu alati esimesel silmapilgul. Kord ta ilmudes seltskonda esitatakse talle ärakulund shablooniline küsimus: „Kuida teie käsi käib?“ Sellele vastab advokaat Päss: „Minu vend ei mängi viiulit.“

Vastutav ja tegev toimetaja Carl Sarap / Väljaandja A. Künnapuu / Trükitud Ed. Bergmanni trükikojas / Tartu

Eelmise «Odamehe» sisu — nr. 4 (37)

NARVA VANAD RAHAD. Kirj. G. Matto
LEO TOLSTOI LAPSEPÕLVE MÄLESTUSI.
ALBRECH DÜRER. Kirj. J. Pert.
MIHKEL PÖLLOPAPP. Fr. R. Kreutzvald.
MAHAJÄETUD SIVILAD. A. Kuprin.
LEO TOLSTOI JA BOLSHEVISM. D. S. Mereshkovski.
LENDAV HOLLANDLANE. M. Reidi romaan.
Isikuloolisi anekdoote jne.

Rohkesti pilte. Hind 50 senti

Tellides „ODAMEHE“ teete kaunima
ja aasta otsa rõõmuvalmistava
jõulukingituse!

Jaan Pert'i uus romaan „SIRP ÕITES“

Jõuluks ilmub Jaan Pert'i uus romaan „SIRP ÕITES“. Selle romaani iseäralduseks on see, et siin tegelasteks ainuüksi üliõpilased. Säärasena on see esimene meie kirjanduses.

Huvitavam, värskem, haaravam päevaleht Eestis on

„Rahva Sõna“

*Suurte rahvahulkade, linna ja maa demokraatlikkude kihtide
häälekandja*

Pääle sisukate artiklite põnevad ja värsked uudised, teravad vested, huvitavad päevakajad, tõsised kirjanduse, kunsti ja teatri arvustused, kino, spordi teated, kohtukoja sündmused jne.

Läbilõiked poliitika- ja majanduselust

Igas numbris sütitavat nalja / Põnev romaan / Tellides odavam päevaleht

Tellimisi võtavad vastu kõik postiasutused ja oma tellimiste vastuvõtjad.

Toimetus ja talitus: Tallinnas, Väike-Pärnu mnt. 31

- 1) **„ODAMEES“ on esimene ja ainus** ajakiri Eestis, mis si-sult ja välimuselt võistelda võib paremate väljamaa ajakirjadega.
- 2) **„ODAMEES“ on ainus soliid rahvalik** ajakiri Eestis mis ei aja taga äärmusi, vaid on huvitav ja loetav nii noorele kui vanale, nii linna- kui maaelanikule, nii haritlasele kui lihtsamalegi töölisele.
- 3) **„ODAMEHE“ sisu on väärtuslik ega vanane**, mida võimaldab suurem hääde kaastöölise kogu kui on ühelgi teisel Eesti ajakirjal.
- 4) **„ODAMEES“ on kõige pildirikkam** ajakiri Eestis, 1723 pilti seni ilmund «Odamehe» 1258-1 leheküljel.
- 5) **„ODAMEES“ on võrdlemisi kõige odavam** ajakiri Eestis, arvesse võttes tema suurust, sisu väärtust ja lugemismaterjali huvitavust.
- 6) **„ODAMEES“ ei tohi puududa üheski majas**, ühelgi laual, üheski raamatukogus. Tellitagu «Odamees» käesoleva aasta pääle, os-tetagu endiseid väärtuslikke aastakäikusid!
- 7) **„ODAMEHE“ reklaam on võistlusetä**, sest ajakirja jää-dava väärtuse ja nägusa välimuse tõttu hoitakse numbrid alles, jäävad aas-tate viisi kestvaks lauakaunistuseks ja paremaks ajaviiteks, nii et tema kuu-lutustel võrdlemata suurem mõju on kui harilikel ajalehekuulutustel.

Saapakauplus

LUDVIG OJA

Tartus, Kaubahoov 5

// Vastu Barklai platsi //

Soovitab suures valikus

igasuguseid jalanõusid

kõige uuema moe järele.

Töö korralik ja vastupidav.

Tellimised igasug. jalanõude pääle täidetakse kiirelt.

Hinnad mõõdukad.

TARTU

FÜSIOTERAPÖITILINE ASUTIS

(Vesiravila)

Tartu pärmivabriku juures, Pikk t. 58/62, telef. 34

Juhatab prof. Dr. med. L. PUUSEPP

Saadaval pärmivedeliku (praaga), söehappe, hapniku ja teised arstlised vannid.

Ravitsemine elektriga, valgusega (kõrguspäike, mitmesuguse massashiga ja arstlise gümnaastikaga.

Võetakse vastu ambulatoorseks arstimiseks haigeid, kes kannatavad jätkuhaiguste (ishias, nöiralgia, halvatused), südamehaiguste (myocarditis j. t.), soonte-haiguste, ainetevahetusrikete ja naistehaiguste all.

Asutis on avatud äripäevadel kella 8 homm. kuni kella 7 õhtul. Igasugune ravitsemine sünnib arsti järelvalve all. Asutise assistent võtab vastu igapäev kella 10–12 homm. ja 3–5 p. l.

Ravitsemistasu linnaarsti kinnitatud hinnakirja järele.

Varem ilmud «Odamehe» nrid on veel saada raamatukauplustest ja otse talitusest tellides (Tartu, postk. 51).

«ODAMEES» nr. 3 (36) — sisu:

LAULUPIDU — RAHVA VÕIDUPÜHA.

TOOLSE LOSS. Piltidega. Dr. P. Johansen.

TARTU NÕIAD. Prof. M. J. Eisen.

SVEN TUVE. Piltidega. J. L. Runeberg. Tõlk. E. Raudsepp.

KIVIRIST. Jutustus. Pildiga. Lydia Koidula.

TARVASTU MEHED. Piltidega.

ALBRECHT DÜRER. Piltidega. J. Pert.

NOOREPÕLVE MÄLESTUSI. A. Jürenstein.

LENDAV HOLLANDLANE. Romaan. M. Reid.

KUURORT KURESAARE. Piltidega.

HENRIK IBSEN. Pildiga. J. Pert.

HULLJULGED TOIMETAJAD JA ARVUSTAJAD.

(Dünamis I puhul.) Bernh. Linde.

EESTI MÜNCHHAUSEN. Mälestusi. A. Jürenstein.

Isikuloolisi anekdoote. Joonistustega.

jne. jne.

Üldse 35 pilti ja joonistust. Hind 50 s.

Ämmaproua

ERITS-BLUM

Karlova tänav 9, telef. 909

Järgmised raamatud ei tohiks üheski kogus puududa:

Bernhard Linde

TÕUSVA PÄIKESE MAILT

Reisivateid Siberist, Jaapanist, Hiinast ja Indiast. 184 lhk., rea piltidega. Hind 200 mk.

Raamat on tunnustatud keskkoolide uute õppekavade kokkuseadva komisjoni poolt sobivaks kasutamiseks keskkooli esimeses klassis reisikirjelduste lugemisel.

Bernhard Linde

AUGUST KITZBERG

Arvustuslik-elulooline essee. 48 lhk. suures kaustas, hind 140 mk.

EESTIMAA ÕIGUSE AJALUGU
(Estländische Rechtsgeschichte)

Tartu Ülikooli professori dr. jur. Vilhelm von Seeler'i loengute põhjal toimetand Georg Naelapea. Hind 140 marka.

Bernhard Linde

OMAD ja VÕORAD

Esseed.

Kaanejoonistus Ed. Ole'lt, 164 lhk., Hind 200 marka.

SISU: 1) Esteetilisest maitsmisest, 2) Peeter Altenberg, 5) Eino Leino elust ja loomingust, 4) A. H. Tammsaare. Jooni elust ja loomingust ja 5) Edvard Munch.

Heinrich Bergner

LÜHIKE KUNSTIAJALUGU

Felix Beckeri täiendatud saksakeelse neljanda trüki järele tõlkind Arma Kristen. Toimetand Hanno Kompus ja Bernhard Linde. I osa 208 pildiga, hind 480 marka.

Heinrich Bergner

LÜHIKE KUNSTIAJALUGU

Felix Beckeri täiendatud saksakeelse neljanda trüki järele tõlkind Arma Kristen. Toimetand Hanno Kompus ja Bernhard Linde. II osa 149 pildiga, hind 400 marka.

«Virumaa Teataja»

on kõige suurem ja loetavam ajaleht Virumaal.

Kolm korda nädalas rikkalikult piltidega ilustatult ilmudes on ta enda tümberkogund avara ostuvõimsa lugejaskonna.

Ärimehed, kuulutage «Virumaa Teatajas»!

Tellige «Virumaa Teatajat»!

Kuulutuste hinnad: esiküljel ja tekstis 6 s. millim. veerg, kuulutuste küljel 3 s. millim. veerg.

Tellimisi võtavad vastu kõik postkontorid.

Raamatukogudele!

Kuna viimasel ajal on ilmud rohkesti uusi väärtuslikke raamatuid, nõuavad neid raamatukogude lugejad. Sellep. tuleb teil neid ka lugejatele anda!

Ärge vaevake end mitmest kohast tellimisega, kui meie kaudu **kõiki** uudisteoseid kui ka veel üldse müügilolevaid raamatuid saada võite.

Soovikorral saadame uuemate väljaannete **nimekirju**, ning seame asjatundlikul kaasabil kogusid kokku. Soovitame kogude **rakendustarveid**.

Kõidame raamatuid tugevasti ja võistlemata hinnaga.

Raamatukogudele kõige **kõrgem hinnaalandus**.

Järelepärimiste pääle teata me raamatute hindasid

Raamatute hinna ette kättesaamise puhul saadame raamatuid kogudele ja eraisikutele **omal kulul** välja. Lunasaadetiis läheks eeskätt väikese tellimise puhul kulukaks.

Saatke aegsasti nimestikud sisse, lisades juure vajalikke andmeid. Tellimiste täitmise korralik ja kiire.

Arvesse võttes raskusi, mis on eeskätt maal asuvate raamatukogude korraldajatel uuemate ja paremate raamatute kohta ülevaate saamisel ja nende muretsemisel, jääme lootma, et kõige päält **Viru- ja Järvamaa** raamatukogude tegelased lahkesti meie poole pööravad.

Austusega

M. Saar'e raamatukauplus

RAKVERES, Pikk tän. 17, kiriku kõrval.

Karl Holst & K^o

Bensiini automaat-jaam

Tartus, Sõõgiturul nr. 3

AUTODELE

Prima kerge

«Dapolin-bensin»

Auto-õli —

Standard Motor Oil

ja teised sordid

„SAKALA“ on suurim, loetavam ja mõjurikkam provintsileht Eestis.

„SAKALA“ on vanemaid praegu ilmuvaid Eesti ajalehti; 23. märtsil s. a. möödus 50 aastat „Sakala“ asutamisest C. R. Jakobsoni poolt. Juubeli puhul märkisid teised ajalehed üksmeelselt „Sakala“ tähtsust Eesti avalikus elus.

„Vaba Maa“ päätoimetaja Ed. Laaman kirjutas „Sakala“ juubeli puhul: „Ma pean „Sakalale“ ülima tunnustuse andma, mida leht võib saada — tunnustuse võistlejalt, päälinna ametivennalt . . . Siin püütakse nähtavasti sihikindlalt oma enda lehe tüüpi välja arendada, laia lugejaskonnaga, mitmekesisist, aga ühtlasi tõsist ja kaalukat provintsilehte. . . „Sakala“ on kahtlemata juhtiv leht meie provintsi ajakirjanduses.“

„Postimehe“ toimetaja Anton Jürgenstein kirjutab: „Uuemal ajal näitab ta („Sakala“) jälle tõusu ning edu, mis tema ühele esikohale tõstab meie provintsilehete seas.“

„Sakala“ ilmub kolm korda nädalas, vähemalt kuue leheküljelisena.

„Sakala“ valgustab õiglaselt, kokkuvõtlik-asjalikult, kuid sääljuures elavalt kõiki päevaküsimusi.

„Sakala“ toob järjekindlalt pilte ja karrikatuure kodu- ja välismaa tähtsamatest päevaküsimustest.

„Sakala“ annab kõigile lugejatele kaasa pildilehe, kokkukõidetava romaanilehe ning poolaasta ja pikema aja tellijad saavad hinnata kaasandeva põllutöö-ajakirja „Uus Talu“.

„Sakala“ lugejate arv tõuseb 8000-ni.

„Sakala“s kuulutamise on kõige otstarbekohasem ja tagajärjerikkam, sest teda loetakse meie kodumaa jõukamas nurgas — Viljandimaal ja linnas — igas perekonnas.

„Sakala“ maksab ainult 60 senti kuus.

„Sakala“ kuulutuste hind on: kuulutusküljel — 4 snt., 1-sel lhk. 8 snt., tekstis kuulutuskirjaga 10 snt., tekstis teksti kirjaga 12 snt. iga millimeeter ühel veerul.

Tellimisi võtavad vastu kõik postkontorid. Tellige „SAKALAT“, kuulutage „SAKALAS“!

**Põhja-Eesti noorte
h ä ä l e k a n d j a**

„Noorusloomingu“

on huvitava sisuga, hulga piltidega, suure kaustaline, värvitrükiga Narvas ilmuv noorsooajakiri, mille sihiks noorte enesearendamine ja nende õhutamise avalikule tegevusele.

Neil päevil ilmub

**Nr. 2—3 „NOORUSLOOMINGU“ Nr. 2—3
JÕULUALBUMINA. — Hind 30 senti.**

Tellida võib „Noorusloomingu“ talitusest Narvas, Peetri pl. 2, tel. 2-11 ja Narva Ühisgümnaasiumi kantseleist.

POLIITILINE NÄDALALEHT,

„Pühapäevaleht“

Ilmub iga pühapäevaks.

„Pühapäevalehe“ eesmärgiks on koondada kõiki kodumaa ülesehitamiseks ja meie riikliku iseseisvuse kindlustamiseks.

Eriti tähtsaks peab „Pühapäevaleht“ kristlike koguduste ja kiriku elu arendamist ja elustamist, asudes kindlasti seisukohal, et meie rahva ja riigi elu kõige kindlamad alused peituvad inimestes, kes rikkad vaimliste varade poolest.

Meie rahva vabadus ja riikline iseseisvus jäävad tühjaks kooreks, kui meie seda ei täida usuliste, kultuuriliste ja kõlbliste väärtustega.

Selles kõige tähtsamat ja suuremat ülesannet nähes tahab „Pühapäevaleht“ enese ümber koondada kõiki tegelasi ja koondusi, kes võtavad omaks need sihid.

„Pühapäevaleht“ toob juhtkirju ja ülevaateid politika, teaduse, kunsti, kirjanduse ja muudelt aladelt ning avaldab sõnumeid ja kirjeldusi nii kodu kui ka välisilma sündmuste kohta. Oma tellimise hinna odavuse tõttu on „Pühapäevaleht“ kättesaadav kõikidele, oma sisukuse tõttu aga on tema lugemine tarvilik igale ühele.

„Pühapäevalehele“, mis ilmub **J. Järve** toimetusel, on kaastööd lubanud suur hulk teadlasi, kirjanikke, ajakirjanikke ja tegelasi mitmesugustelt elukutsetelt.

Nendest olgu nimetatud:

J. Annver, Jürist; **A. Grünberg**, Pärnust; **A. Ein**, Võnnust; **F. Ederberg**, Tartust; **M. Kampmann**, Tartust; **A. Kapp**, Tallinnast; prof. **J. Köpp**, Tartust; piiskop **J. Kukk**; **A. Kuusik**, Tormast; **P. Kuusik**, Tallinnast; välisminister **Jaan Lattik**; **J. O. Lauri**, Otepääst; **A. Kruus**, Nõost; **J. Kompus**, Elvast; **O. Luberg**, Lihulast; **T. Markus**, Puhjast; **A. Ostrat**, Tartust; **M. Ostrov**, Sangastest; **E. Paimal**, Tallinnast; **R. Peerna**, Puhjast; rkl. **L. Raudkepp**, Tallinnast; **G. Rutopõld**, Tartust; **J. Reitag**, Torist; **A. Sommer**, Tallinnast; Riigikogu liige **A. Sternfeldt**, Tallinnast; **A. Tammik**, Valgast; prof. **E. Tennmann**; pangadirektor **H. Tiedt**, Tartust; **J. Treumann**, Tartu-Peetrist; **K. Tuvike**, Helmest; **V. Viks**, Rõugest; **M. Vaher**, Paistust; **J. Ustal**, Helmest; **F. Heimann**, Kanepist; **J. Nuudi**, Väandrast ja palju teisi, keda edaspidi nimetame.

Kuna „Pühapäevaleht“ üle terve riigi laiali läheb ja pääle harilikkude agentuuride teda ka kirikute juures müüakse, siis on kuulutamine „Pühapäevalehes“ kasulik kõigile kuulutajatele.

„Pühapäevalehe“ tellimise hind: Aastas postiga 2. Kr. 50 s. — postita 2 Kr. 25 s. $\frac{1}{2}$ aastas postiga 1 Kr. 25 s. — postita 1 Kr. 15 s. $\frac{1}{4}$ aastas postiga 65 s. — postita 60 s. — 1 kuu pääle postiga 25 s. — postita 20 s. Üksik nr. 5 s. Väljamaale aastas 4 Kr. 25 s.

„Pühapäevalehe“ tellimisi võtavad vastu kõik riigi postkontorid ja agentuurid, pääle selle oma tellimiste vastuvõtjad. „Pühapäevalehe“ toimetuse ja talituse aadress: „Pühapäevalehe“ talitus, Tartus. Suurturg 3.

Mind 50 senti